

Gwalarn

N. 42. Trede Bloaveziad. Goanv 1927

GWALARN

Kelc'hgelaouenn lennegel trimiziek

renet gant Roparz Hemon

Priz ar c'houmanant-bloaz : 20 lur

Renerez ha mererez :

Boite Postale 75 Brest (C.C. 96-38 Rennes)

Niv. 12 - GOANV 1927

TAOLENN

PAJENN

« KORNOG »	3
R. Hemon. — KENITAVA.....	6
Y. Drezen. — MINTIN GLAS.....	9
F. Vallée. — ENVORENNOU BEAJ.....	12

Troidigeziou :

W. Blake. — BARZONEGOU.....	18
F. Karinthy. — AVEL-STERENN.....	25
W. Shakespeare. — KEBEN DONVAET (pennad)	32
Aesc'hulos. — AR BERSED (pennad).....	45
Twm o'r Nant. — ENVORENNOU (diwez).....	50

Notennou :

K. Bodo. — F. KARINTHY.....	59
J. Kerrien. — HA REIZ EO AR WERZAOURIEZ VREZONEK ?.....	62
O. D. Mac Cártha Uileas. — A-ZIVOUT GWER- ZAOURIEZ IWERZON.....	67
R. Hemon. — STUMM AR VARZONIEZ.....	74

Buhez ar Yez.....	80
-Buhez ha Lennegez.....	82
Levriou Nevez.....	86

Gwalarn

Niv. 12

« Kornog »

KORNOG a zo ganet.

KORNOG, arm nevez goveliet-mat. AR SEIZ BREUR ha mistri lennegez hag arzou Breiz, — o asant kalonek o vont da gred evitañ, — a ra gantañ benveg ar menoz breizat yaouank.

Goude meur a vloavez-difraosta kalet, meur a stourm c'houero, AR SEIZ BREUR, da astenn o dalc'h ha da skigna o abostelerez evit azgimivelez hon arz broadel, a sav hizio ar gelc'h-gelaouenn-se, gortozet ken pell gant arzourien hor bro.

Petra 'venn KORNOG ?

Adsevel e Breiz eur greizenn-arz ken kreñv, ken beo, ken « d'ezi nemetken » hag an hini a lakaas da ziwana an taoliou-micher skignet war he douar : ilizou, tiez-annez, kalvariou, chapeliou ar c'hériou hag ar maeziou.

KORNOG a venn daskori da Vreiz ar bagad livourien, skultourien, kinklourien, savouriediez, kizellourien, sonourien ha micherourien a ra diouer d'ezi abaoe tost da zaou c'chant vloaz, hag a reas he braster gwechall.

KORNOG a venn, dre e vruda hag e warezi,
adveva an arz diwar ar maez, arz ar bobl, dia-
zez pep arz broadel.

KORNOG a venn, o tiskar ar voger a guz ou-
to an diawaez, — Paris hag he dalc'h speredel,
— lakaat arzourien yaouank Breiz da gemer
perz, evel izili eur vroad digabestr, en eskem-
madeg vras ar menoziou etrevroadel, da anave-
zout, hep tremen dre sil divlazus Paris, arz ar
poblou all.

KORNOG a venn diskulia d'ar Vreiziz arz
Breiz-da-zont, lakaat anezo d'e veiza, d'e ga-
rout ha d'e skoazella.

Ar meizadou arzel difennet gant KORNOG a
vo a vremañ betek ar pal pella, peogwir « pep
arz na grou ken a zo maro. »

KORNOG a zisplego d'hon arzourien ha d'hor
sonourien yaouank herez arzou koz Iwerzon ha
Breiz. Bez' e vo an ere arzel etre ar Gelted.

KORNOG a zegemero hag a glasko barnedigez
e enebourien zoken, ha stank e vint.

KORNOG n'eo sklav da du politikel ebet, na
da gevrennad-kredenn ebet.

Dishual eo KORNOG, ken dishual hag avel ar
Mor Bras. Dishual e vo e varnedigeziou hag e
vurutellerez.

KORNOG a lavaro ar pez a soñjo.

Emañ Breiz o tihuni, ar « vamm goz », — a
zo diouganet he maro a c'houde gwerso e koz
gwerziou sinus, — o tasorc'hi leun a vrud. Eur
vuhez nevez a venn ren, e kement doare a zo.

Ha KORNOG a venn rei d'ezi ar blijadur vras,
ar blijadur dreist da ginkla he zi nevez gant tao-
lennou ec'hon, fresk ha laouen ha yaouank o
liviou.

D'ar re a garo e harpa, KORNOG a zigor
frank e zor !

HAG UN DE, « O KORNOG, EH AN D'ID »,
EME-HI...

(Bleimor, « Men Gouen »).

HAG EUN DEIZ, « O KORNOG, EZ AN
D'IT », EMEZI...

(Bleimor, « Va Gouenn »).

Kenitava

En deiziou a-raok ma voe *Gwalarn* er bed-mañ, en deiziou a-raok ma voe meneg eus ar brezoneg lennegel nag eus lennegez Vreiz « evit an dud desket nemetken », en deiziou a-raok Ar Gonideg, en deiziou a-raok an dugez Anna, en deiziou a-raok ma teuas ar sent da sevel hor parrezioù, en deiziou a-raok ma voe sanket en douar ar c'henta maen-hir, en deiziou end-eeun ma edo Breiz nevez diwanet diouz strad an douriou, e oa eur plac'h yaouank hag a oa hec'h ano Kenitava.

En amzer-se ne oa aneveled ebet, nemet tri rummad anezo : reuniged er mor, logod-dall en aer, ha baoted war an douar.

Kenitava a oa hec'h-unan-penn. Da vihana, ne oa den ebet ganti. N'he doa ket ezomm da eva, n'he doa ket ezomm da zebri, n'he doa ket ezomm da gousket. N'he doa netra d'ober nemet c'hoari gant al loened a-hed an deiz. Pa lavaran a-hed an deiz, e lavaran koulz ha bepred. Rak ne oa ket a noz neuze. Hag e lintre an heol dalc'hmat, difiniv en oabl. Kenitava

n'he doa ket ezomm da vont er skeud, rak an heol ne loske ket : fresk ha madelezus e oa.

Kenitava a c'hoarie war an traez, e-mesk ar reier, pe mont a rae da ebatal gant ar reuniged er c'hoummou. A-wechou ez ae da fringal gant ar baoted, — a oa skañv meurbet ha dillo en amzer-se. A-wechou iveau ez ae da vannikat gant al logod-dall. Dinoaz e oant holl, hag eur vuhez dinoaz a renent, dinoaz-kaer ha dispered. N'he doa Kenitava na muioc'h na nebeutoc'h a skiant eget al loened a oa ganti. Ne wele he daoulagad nemet ar pez a welent, ne gleve he diskouarn nemet ar pez a glevent. Eürus ha dibreder e oa.

D'eur mare bennak, e stagas an heol da ziskenn en oabl. Al loened ne rejont ket kalz a van. Ar reuniged a serras o daoulagad hag en em roas da gousket, evit ar wech kenta en o buhez, luskellet war an houllennou. Ar baoted, evit ar wech kenta, a denmas o fennou hag o faoiou e-barz o c'hregin, hag a zeuas heñvel ouz mein. Al logod-dall a c'hournijas eur pennadig en amheol, hag a yeas da gousket iveau, krog e skoasellou ar reier. Kenitava, avat, a chomas mantret, o sellout ouz ar skeudou o hiraat war an traez, ouz ar mor o c'hlasaat, ouz an tornaodou o koll o liviou, ouz an oabl o tua. Karet he dije redrek war-lerc'h an heol. Hogen mont a reas heñ da guz, ha dindez oa he divesker. Pa welas ar stered o lintra, e kredas e oa bet bruzunet an heol e mil tamm. Dare e voe he c'halon iveau da vruzuna.

Neuze, evit ar wech kenta, e selaouas, evel m'he doa sellet d'ar serr-noz evit ar wech kenta. Selaou a reas ouz ar mor diwelus ; selaou a reas ouz an avel ; selaou a reas ouz eun trouz iskis o tout goustad daveiti.

Setu ma klevas eur vouez o kana en he c'hic'hen :

*Kenitava, Kenitava,
Va bro-me a zo garv ha yen,
Kenitava, Kenitava,
Eno n'eus nemet skourn hag erc'h,
Kenitava, Kenitava,
Eno n'eus 'nemet houarn ha dir,
Kenitava, Kenitava,
Eno n'eus nemet stered glan,
Kenitava, Kenitava,
Eno 'z eus naon ha sec'ched kriz,
Kenitava, Kenitava,
Eno ez eus labour ha doan,
Kenitava, Kenitava,*

Eun dourn a gouezas war he skoaz. Ouz skleur al loar o sevel e verzas dremm he muia-karet. En he c'horf e teuas eul levez vras, hag eur sklerijenn vras en he spered.

Antronoz, al loened a dec'he dirazi. Du oa he zreid gant ar riou. Eur samm pouunner a oa war he c'halon, tra m'edo kluchet war an træz, oc'h aoza lein d'he gwaz.

Roparz HEMON.

Mintin glas

*Al labousig er c'hood
Melen e ziouaskell
Mabelloñti, mabelloñla...*

Eur barrad glao he doa taolet e-pad an noz.

Ar sul vintin a lintr atao e zilhad glas nevez gant takennouigou gleb. Ene miz Mae a drid e yaouankiz an deiz. Mousc'hoarzin a ra ar c'hleuziou, en daou du d'an hent douz a gas da vaner Travenneg.

An neñv a oa glas, glas a-zioc'h ar maeziou, gant eur goabrenn bennak, du-mañ-du-hont. Laboused-mor a droidelle uhel uhel en oabl. O wasked ar maner koz, ar vereuri, hag ar c'houldri, ar gwez a oa e-giz eur voger c'hlas, mouskanus, hejet he lein gant eun aezen hedro. Ar geot hir er foemneier a oa glas, ha glas an traou er parkeier, glas al lann, ar broenn, an drez, al leton, an deliou.

An dour-red a lintre hag a bildrote e-touez e veinigou gant eur ganaouennig drant. Al laboused a richeane e kement kleuz, kement gwezenn a oa. Ar sul war ar maez, hag an nevez-amzer.

Bannou an heol a c'hoarze e melezour al lenn-vor. Gwazi gwenn a oa da vat o peuri tirienn e-kichen ar feunteun.

Hag ar vouez sklintin, e-keit ha ma stlak taoliou prim ar c'holvaz, a daole he sonig drant, eur son mibin e-giz eskell :

*... a ziskenn bep mintin
war gornig va mantell
mabellonli...*

Va c'henderv a c'hoarze :

« Sell aze, emezañ, eur plac'hig yaouank hag a zo ye he c'halon ! hag a gan hec'h oferenñ hec'h-unan ! »

Hag heñ, feiz Doue, ha staga da gana iveauz :

*hag a lavar kalz traou d'in
ma karfenn-me kredi:
« Pok d'in, me boko d'it... »
mabellonli...*

« Salud, Jani ! Sell Jani aet da eostig !... Labour sul a zo nul, plac'hig ! hag e lavarin d'an aotrou person ! »

Jani, eur vigoudenn a bevarzek pe bemzek vloaz a oa bet mouget ton ha son war beg he zeod.

Evit eur gouezierez vihan vrao, houmañ a oa eur gouezierez vihan vrao, ha souezus ! Ne oa nemeti er poull-kanna, ha lakaet he doa, evit dont da walch'i, eur gorfenn voulouz du war he c'henta gwech, ha ma oa koz ha dislivet an davañjer, ar vroz, dindan, a oa nevez. He c'hoef neudet a oa gwintet sounn hag uhel war c'horre eur pennad bleo melenek, frapet betek he daoulagad, ha rodellet hervez ar c'hiz di-weza.

Daoulinet edo dirak eun tammig bragou gwenn munut, en tu-all d'ar stivell ; harpet war he golvaz he daouarn leun a soavon, e selle ouzimp damvoueskennet, damlaouen :

« Salud ! te iveauz ! salud, ho-taou ! N'eo ket da d'it c'hoarzin goap d'in : en imor fall emaoun ! »

An daoulagad bliou, avat, a zianzave ar gomz. Ker-kent e tirolle Jani da c'hoarzin, da c'hoarzin skiltr, da c'hoarzin kreñv, hep ehan :

« N'eo ket eur mare da zont d'ar poull ! Edomp o vont da Lotudi d'an oferenn-bred, — poent bras eo sterna zoken — ha setu va breur Lanig o vont da redek war-lerc'h an houidi hag ar penndolog bihan-se o koueza en eun toull-lag ! eur gailharenn ouz e vragou, eun druez ! Ret-mat a oa d'in dont d'o gwalc'h dioustu, n'eo ket gwir ? »

Daou pe dri zaol c'hoaz gant ar c'holvaz war bra-gou bihan ar « penndolog » Lanig, eur waskadenn, eun taolig-souha en dour, eur waskadenn all, ha Jani a sailhas da c'hoarzin adarre, ken e luc'he he diou renkennad dent gwenn :

« Ha dont a reot da bardon Lotudi ? Me a vo o rei an dourn en ostaleri va moereb, ha goude ez in da zañsal... »

Hep gortoz eur respont, Jani a oa dilammet eus ar stivell gant he bragou gleb, he golvaz hag he soavon, hag e rede d'ar gér. Diarc'henn edo. Skañv e-giz eur vouale'h, ar vigoudennig a bildrotas davet mereuri he zud, dre zindan gwez al liorz avalou :

« Jani Dre, irinenn ! » a lavare va c'henderv.
« Hounnez a zo beo ! »
...D'an ampoent n'oan nemet seitek vloaz, eur paotr yaouankik-flamm, na petra 'ta..!

Hag a lavar kalz traou d'in...
Ton ar sonig a zañse em boulienn, m'hel lavar d'it.

Y. DREZEN.

Envorennou Beaj

IX. — E Llanover (kendalc'h)

LEVRAOUEG AR C'HASTELL. — DOURNSKRIDOU IOLO MORGANWG. — O ISTOR EVEL MA 'Z EO DANEVELLET E KEMBRE. — O YEZ.

Eun darn eus va amzer a dremen gant Johnson e levraoueg ar c'hastell. Dreist-holl ez oa sioul-tre gant eur prenestr hepken o tigeri war glasvez al liorz. Enni ez oa bet dastumet gant an itron Herbert kement a zo bet skrivet diwar-benn ar Yez hag ar Vro. Ouspenn al levriou a-hed ar voger, ez oa dournskridou talvoudek-bras renket kempenn en eur c'houfr dero : dournskridou Iolo Morganwg, eur marz o istor! Kavet em eus anezañ displeget en eul levrig moulet e kembraeg hag a oa bet kurunet gant eun Eistedvod bennak. Bez 'ez oa gwechall e Kemble eur c'hastell (58) brudet-tre dre al levraoueg anezañ, enni dournskridou e lec'h ez oa bet displeget

(58) Kastell Raglan.

Triadou Enez Preden, lidou ar C'horsez, kevrin ar Varzed, da lavarout eo doareou skritur koz ha kuz heñvel ouz runou ar C'hermaned ha penaos en em gemer evit ober levriou prenn (59). Hag all. Devet e voe ar c'hastell en eur brezel bennak ha savetaet an dournskridou gant eur C'hembread leal. Hemafin o miras gant aked, o zestamantas goude e varo da vignoned, hag evel-se, a-rumm-da-rumm, e veze degouezet ar paperiou prizius-se betek Iodo, o adskrivas ouz o zrei eus ar c'hembraeg koz er yez vremañ (60).

Ar wech kenta ez is da Llanover e voe diskouezet an teñzor-se d'in gant ar barz, rener lidou ar C'hor-

(59) Sellit e geriadur Spurrell ouz ar geriou *coelbren y beirdd, ebillwydd, hydlat, peithynen, pillwydd, troslath*. Bez 'ez eus eur ger all, *cwygdd* e kembraeg, *cubaid* en iwerzoneg, o talvout « ken-rim, ken-son » hag a c'houllenn en. ziagent eur furm hengeliek *kom-vidus* « ken-wez ». A bouez bras eo ar ger-se, gouez d'an aotrou Loth, dre ma tiskouez os, en amzer ma rae Gouezelod ha Brezoned eur bobl hepken, eun doare skritur war brenn, *Rev. celt.* 1911, p. 195; *Le sort et l'écriture chez les Celtes*, war *Journal des Savants*, 1911. — Kefiveria an iwerzoneg *barc* « levr », *barclann* « levraoueg », germaneg *barc* « rusk-gwez », indezeuropeg », « bharg », *Rev. celt.* 1920-1921, pp. 303-4 ; ives *Acad. des Inscr. et Bel. Let. Comptes rendus*, 1923, pp. 429-30, 436; 1924, pp. 22-3.

(60) Danevelli a ran an istor evel ma 'z os danevellet el levr a gomzan. N'eo ket kemeret da wir gant ar geltiegourien. Kefiveria Viktor Tourneur, *Esquisse d'une histoire des études celtiques* (Levraoueg Kevrenn ar brederouriez hag al lizenzdur e Skol-Veur Liège, feskennad XV, Liège, 1905), pp. 139-40; G. Dottin, *les Littératures celtiques*, Paris, 1924, pp. 169-70; D'Arbois de Jubainville, *Introduction à l'étude de la Littérature celtique*, 1883, p. 239; J. Loth, *les Mabinogion*, kenta moujadur, 1889, I, p. 24.

sez, Arlunydd Penygarn (61). Reizet en doa hemañ stumm kelc'h ar C'horsez hag al lidou anezañ diouz an diskleriadur a gaver e dournskridou Iolo. Lennet em eus va-unan ar pennadou-se ha gwelet enno, ous-penn, tresou tennet gant ar bluenn da ziskleria er-vat penaos e tleer reiza kelc'hiad ar mein bras (62).

E Miz Gouehere 1921, e voe embannet e kelaouennou Kembre barnedigez an aotrou Gwynn Jones, mestr-kelenner en Aberystwyth, diwar-benn labouriou-skrid savet da Iolo Morganwg ha d'e oberou a oa bet kinniget da genstrivadeg an Eistedvod. Kavout a ran er varnedigez-se pennadou a bouez. Yez Iolo, eme an aotrou Gwynn Jones, a zo disheñvel e meur a boent diouz ar yez vremañ, diazezet ma 'z eo war boaz Kreisteiz Kembre (63) e-lec'h ma heulier bremañ, diouz skouer ar Vibl, boaz Kembre an Hanternoz. « Eun dra da evesaat dreist-holl eo an doare ma ra Iolo gant ar rannouigou-verb a ha y. Da skouer e skriv *Rhy oer y bydd e-lec'h rhy oer a fydd* ». War a weler, e heulie Iolo doare reiz Leoniz e-lec'h doare trefoet Gwenediz : « Re yen e vez » e-lec'h « re yen a vez ». Eun dra hag a glaske Iolo, hag a glaskomp eveltañ (64), eo gwellaat ar yez dre c'houen-

(61) T. H. Thomas e ano wirion. *Arwyddfardd e aronevezvarz* > eo ano e targ e kembraeg.

(62) Bez 'e kaver ives e levraoueg Llanover dastumadou toniou Kembre eus ar prizusa.

(63) Muioch a dalvoudegez d'ezi e-kefiver al lennegez eget yez an hanternoz, hervez an aotrou Loth.

(64) M. Mordiern, *Formations bretonnes ou emprunts français*, war *Buhez Vreiz*, 1922, pp. 340-6; 1923, 718-20, 783-8; 1924, 874-7.

nat diouti ar geriou estren. E skouer, war a welomp e pennad Gwynn Jones, a zo bet heuliet. Embannerien o deus gwellaat evel-se kanennou santel Pant y Celyn ha Kembreiz Patagonia o deus krouet geriou kembraek rik evit an traou nevez a gavent en Amérika e-lec'h degemer geriou spagnolek ha saoznek (65). Degouezet eo d'in ives lenn kelaouennou kembraek embannet en Utika (Stadou-Unanet) hag e welis peger reiz e oa ar yez enno.

X. — E Llanover (kendalc'h)

EUR GERIENNOU BENNAK DIWAR-BENN AR C'HASTELL HAG AL LIORZOU ANEZAN. — DERVENN LLANOVER. — TY UCHAF. — AL LENN HAG AR BAGOU. — AL LOUZAOUEG.

Meur a sizunvez ez oun chomet e kastell Llanover hag evel-se em boe amzer da anaout ervat doareou an annezlec'h dudius-se hag an dud vat o chom ennañ. Kjomzet em eus uheloc'h eus an nor-borz, gant eur

(65) Unan eus Kembreadezed an drevadennad o deus savet Kembreiz e Patagonia, Eluned Morgan, he deus savet diwar-benn eur var'hekadenn graet, ganti e menezioù Andou eul levrig skrivet er yez kembraek reisa. « Bez 'e loc'hia etrezenk an Andou war gelin va mas'h gwenn hag e ris, hent dont endro daou vil pemp kant miltir (*on the ar Saozon*) hag em eus merzet darn eus gweledvaou meurdezusa ar bed-holl », *Dringo 'r Andes*, ell mouladur gant skeudennou, Y Casnewydd ar Wysg, 1907, p. 9. Eur Gwenedour, an Tad Camenan, a Gompagnunez Jezus, en deus bet tro da eskomma li-ziri gant Eluned Morgan a-zivout stad ar Wladva (trevadenn gembreat Patagonia). Tremen a rae anez i evel eur yaouez speredet-dreist.

volz-vras a-us d'ezzi, en em gav e toull-dor liorz-veur ar c'hastell, eus an enskrivadur kaer e kemblaeg a zo war ar volz-se. E-kichen ez eus logig ar porzier. He-mañ, eur C'hembread koz, a oa evel e holl genvroiz lenner bras da levriou ar Skritur-Sakr. Pa 'z is d'e welout, e tiskouezas d'in e Vibl, moulet-kaer e kemblaeg, ha kement anezi hag al levr Aviel a lakaer war al letrin en hon ilizou. Eur wech treuzet al letonenn veur a zo en tu all d'an nor-borz, en em gaver dirak ar c'hastell.

Eun tiadur-bremañ eo, savet evel kastell koz Kêr-diz gant maen-benerez ar c'horn-se, liou damruz d'ezzi. Pa 'z eer dreist d'e dreuzou, en em gaver da genta en eur porched bolzet, evel eur porched-iliz, ennañ eun aerbouezer Fortin kaer-meurbet a verk da gastelliz, pa vezont o tont ermaez, pe vat pe fall e vezò an amzer. Goude ar porched ez eus eur vanell ledan. Diouz an tu dehou, ar sal-debri vras hag unan vihanoc'h. Er genta eus an diou, ouz ar voger, eun daolenn livet eus an itron Hall gwisket e gwiskamant mere'hed Kembre. War a lavare d'in an itron Herbert, e oa lorzh enni o tougen ar gwiskamant-se betek dirak itronezed Bro-Saoz. Evel ma oa-hi eus an uhela noblañs, e ranke ar re all ehom en o sav dirazi hag e selle ouz an enor rentet gant merc'het uhel a Vro-Saoz d'eur Gembredet en he dilhad brôadel evel eun enor rentet gant Bro-Saoz da Vro-Gembre.

Diouz an tu kleiz, disrannet diouz ar vanell gant eur stign voulouz gwer, emañ ar sal-vras pondalezet ha bolzet diouz krec'h e lec'h en em zastumer da selaou ouz ar c'hanadegou hag ar sonadegou. Evel em eus lavaret, uhel-kenañ ez eo ar sal-se o veza ma 'z eus ganti uhelder ar saliou all e rez-an-douar ar c'hastell,

hag ouspenn uhelder kambrou ar solieradur a-us d'ezzo. Pondalez ar ganerien a zo a-live gant kenta solieradur an ti. Adre d'ar sal-vras, ez eus c'hoaz saliou all dastumet enno evel en hini genta eur bern arrebeuri, pallennou, taolennou ha traou kaer. En unan eus ar saliou-se ez oa eur piano bras lostek hag eur gourvezvank bouk e lec'h e tremenen eurveziou, eur Vibl vras ganen, o lenn ar Skritur-Sakr e kemblaeg. Er sal-se eo en em voded pa vezed etre kerent ha migoned. E-touez kerent an itron Herbert, an dimezell Abadam a blije d'ezzi kana e kemblaeg ouz en em eila war ar piano. Eur vouez kaer-meurbet he devoa (66).

(*Da genderc'held*).

F. VALLEE.

(66) Johnson ives a blije kalz d'ezafi kana *Hen Wlad fy Nhadau* ha kanaouennou koz ar Vro. E-pad m'edo e Sant-Brieg, e ti va mamm, houmaf a c'houenne outaf alies kana *Hen Wlad fy Nhadau*. Ma n'oa ket e vouez eus ar re gaera, kement a galon a lakae en e gan ma n'hellec ket mirout da drivilia ha da deneraat ouz e selaou. Enskrivet em eus war rollou koar ar vouezskriverez eur ganaouenn vrudet a Vro-Gembre, *Modryb Nan*, a voe kanet d'comp gantañ.

et lez eus a mabidisez et portentez zebloù an dour ha par
eñvez aliez istag evit e ox a reizhenn ar volezel. Les
unies eus' em a, a ruz-laz a h'ebet. Il ne tutez
estriv eus eñvez ied ar lez oñen lemenzh fl
ezenn et l'ezel mont et portezel montezel. Eñvez
neñz queñ aliez et eñvez ma en eñz-zellez et eñz
ezenn lemenzh et portezel montezel. Eñvez
gouezet et aliez eñvez et eñvez lez eñvez. L'ez
-ez et tñzal otis houy n'ebot no no no no et lez et
houez, et tñzal otis houy n'ebot no no no no et lez et
houez, et tñzal otis houy n'ebot no no no no et lez et
houez, et tñzal otis houy n'ebot no no no no et lez et
Barzonegou

Rozenn, klanv out,
Ar preñv diwelus,
A nij en noz,
Er reklom a youch.

A gavas da wele
A leveznez ruz,
Hag e tebr da vuhez
E garantez kuz.

SANTU ET VALEUR HA GLORE

AN EVNED O KANA ER BEURE

An alc'houeder gourvezet war e wele douarel, pa sav
ar heure,
A selaou, o tevel; neuze, o lammat diwar an edeg,
Uhel, e vlen laz-seni an Deiz: triv! triv! triv!
O sevel war eskell ar goulou en ec'honder bras,
O tizout ar glaster marzus hag an neñv paradozel,
E gorzaillenn a labour, awenet; pep pluenn
War e voc'h hag e vruched hag e eskell o tridal gant
skin doueel,
An natur-holl o selaou ; hag an heol spontus
A chom difiny war lein ar menez o sellout ouz al
labousig,
Gant daoulagad a zoujañs c'houek, ha souez ha ka.
- rantez ha spont.
Uhel, neuze, diouz o c'hledour glas e stag an holl
evned da gana:
An drask, ar sidan hag ar pabor, ar voc'hruz hag
al laouenan
A denn an heol diouz e huñvre c'houek war ar menez.

FROND AR BLEUNV ER BEURE

Te 'wel ar bleuñv o teurel o frondou prizius,
 Nikun ne c'hall lavarout penaos eus eur greizenn ken
 bihan e teu c'houeziou ken c'houek,
 Hep kounaat emañ ar Beurbadelez o tigeri er grei-
 zenn-se
 He doriou hollbad, diwaller fero gant Og hag Anak.
 Kentiz hag e tarz ar beure, al levezenez a zigor e kalon
 ar bleuñv,
 Levezenez an daerou, sec'het gant an heol: da genta,
 an turkantin c'houek,
 Ha rouanez-ar-foenneg, stoubennek, o wagenna flour
 e-mesk ar raoskl,
 O lammat skañv en aer, a vlen ar c'horoll; dihuna
 'reont
 Ar gwezvoud kousket war an dero, ar gened o nijal
 A c'hoari war an avel; ar spern-gwenn boemus
 A zigor, boemus, o mil lagad; ar rozenn o selaou
 A hun atao, nikun ne gred he dihuna; tarza' ra he
 gwele stignet-ruz,
 Ha dont er-maez, meurdezus en he c'hened. Pep bleu-
 nienn,
 Jenoflenn, jesami ha jonkilhezenn;
 Al lilienn flour a zigor he faradoz; pep gwezenn,
 Pep bleunienn, pep geotenn a leugn an aer gant ko-
 roll diniver
 Ha reizet-mat koulskoude, c'houek ha boemus. Mab-
 den 'zo klañv a Garantez.

AHANIA

1
 Mouez klemvanus Ahania,
 O leñva war ar gouullo,
 Hag en-dro da wezenn Fuzon,
 Pell bras en noz digenvez,
 He mouez a gleved, hogen a stumm
 N'he devoa ket, hogen he daerou eus ar c'hoabr
 Peurbadus a goueze en-dro d'ar wezenn.

2
 Hag ar vouez a c'charme : « A ! Urizen, karantez,
 Bleunienn ar beure ! Leñva 'ran war wrimenn
 An Amvoud ! Ledanat islonk
 Etrezout hag Ahania !

3
 « Astennet oun war wrimenn an islonk,
 Da goabr teñval a welan o sevel,
 Da goadou du, da froudou du a welan,
 Eur gouelec'h spontus d'am lagad.

4
 « En eur leñva, e kerzan dre ar reier,
 Dreist da geviou, da draonienn ar maro,
 Perak ec'h eus graet fae war Ahania,
 Va harluet diouz da vezañs skedus
 En eur bed a zigenvez ?

5

« Ne c'hellan ket steki ouz e zourn,
 Na leñva war e c'hlín, na klevout e vouez
 Ha stoui, gwelout e lagad
 Ha laouenaat; na klevout e gamméd ha
 Va c'halon tridal d'an trouz boemus!
 Ne c'hellan ket pokat d'al lec'h
 A voustras e dreid skedus.
 Kantren a ran dre ar reier
 Gant ret garo.

6

« Pelec'h emañ va falez aour?
 Pelec'h va gwele olifant?
 Pelec'h emañ levenez va beure?
 Ha pelec'h o kana mibien ar Beurbadelez?

7

« Da zihuna Urizen skedus, va roue,
 Da sevel evit c'hoari war ar menez;
 Evit gwenvidigez ar stankennou peurbad.

8

« Da zihuna va roue er beure,
 Da ranna levenez Ahania,
 War alan e vruched digor,
 Da goueza diouz va c'hoabrenn c'houek a c'hliz
 E barradou-buhez war e eostou.

9

« Pa roe va ene eürus
 Da vibien al levenez peurbad;
 Pa gase merc'h ar vuhez
 E-barz va saliou karantez.

10

« Pa gaven bugale a leyenez war va gwele,
 Ha bronnadou laez em saliou,
 Hag i leun a had peurbadus,
 A, giniveziou peurbadus kanet en-dro da Ahania,
 En eskemm c'houek o levenez.

11

« Igoenvet a azvder ha druz a zruzder,
 O tarza war an avel va frondou,
 Va fiez azo, va greunadez druz;
 E levenez-vugel ouz da dreid,
 A Urizen, e c'hoariant hag e kanent.

12

« Te neuze, da varlenn leun a had,
 Da zaouarn leun a dan frouezus,
 O kerzout eus koabr ar beure
 War werc'hezed al levenez tridus,
 War ene mab-den da skuilha
 Had ar ouziegez peurbad.

13

« Ar c'houekter skignet ez azeulvaou,
 Da Ahania a zeue en-dro d'an noz,
 Al leizded a zihune hag a c'hane
 Va leveneziou-mamm, kousket gwenvidik.

14

« Hogen bremañ, va-unan dre ar reier, ar meneziou,
 Harluet diouz da varlenn voemus,
 Erez kriz, spont emgar,
 Emzispennus; penaos e c'hellfe levenez

Nevezi en ereou teñvalijenn
 Ma vez strewet eskern loened
 War ar meneziou erc'hek dic'houdor,
 Ma vez douaret eskern diwar o ginivelez,
 A-raok d'ezo gwelout ar sklerijenn? »

troet diwar saozneg
 William BLAKE.

Avel - Sterenn

Pell "zo, d'an amzer ma veven c'hoaz war an douar,
 e ris an huñvre-mañ.

Edo an hañv oc'h echui ; pep gwrez ha pep sklerijenn, a oa bet oc'h en em zastum e-doug mizveziou, a c'hoie e blaz, e ruzded, e chug sukret e-barz ar frouez, e skevent dialanet an douar. Ar bananez a voukae, pounner, ken na zigorent, ha rusk an onañjez a ruzie, ha trellus e oa glasted ar palmez d'an daoulagad. An dud iveau a zareve evel ar frouez. D'an abardaez, pa savemp hon diouskoaz diouz ar mor : evel c'houistoc'h pobet ruz pe mesper losket o neui war an dour. Kramenni a rae hor c'hoc'hien ; lintra a rae hor sellou.

Eun hañvez kaer, eun hañvez pagan e oa ; ugant vloaz e pade. Kenstrivadegou olumpel a aozemp war an traez ; krennarded e noaz a c'hourene, ha merc'hed persiat a gorolle da echui. Yaouank oamp, holl gwtibunah, hag en em garout a raemp holl. Hiliennou founnus, temzet ar banveziou, a walc'hemp gant gwinnou mezvus, — goude kreisnoz, lorc'hus, hag ar gwad o lammat en hor pennou, e savemp kanennou hag e steuemp mojennou. Kened ar merc'hed a ganeimp, hag heñveladurioù souezus a gavemp etrezo.

ha frouez, ha bleuniou, ha kizier o feur voulouz, hag evajou. Eun heñveladur kaer hol lakaes mezo da vat ; eur glotenn dic'hortozet, hag o seni flour, a lakaes terzienn ennom : you'hal a raemp neuze d'ar varzed, hor c'homzou o taoulammat, — a-wechou zoken, da veuli eun oberenn, e kavemp skeudennou bravoc'h eget re an oberour.

Peziou a c'hoariemp iveau ; enno, trivliadou teñval o tarza diharz ; aroueziou a gig hag a wad, evel tud. Da vont gant ar peziou-se e savas eur sonour italiat eun dazc'hoari, — eun huanad divent a oa sonerez, eur c'hoant divougus, dic'hoanag. Eus al laz-seni ec'h en em astenne brec'hiou gliziennek da gregi e bleo o c'hournijal eur plac'hig gell. Lies gwech e tifronkis betek mouga o klevont ar sonerez-se. Rak karout a raen Lolla, a oa karet iveau gant ar sonour italiat. Ken bras e oa va c'harantez ma ne vanke d'ezi netra, nemet gallout mervel harp ouz he zreid.

N'hor boa ket aon rak ar maro. An douarañduriou a zeue war-lerc'h ar festou, ha ne savemp ket a veinbez. Eus ar maro ne gounaemp netra, nemet gwad o redek hag o lammat, netra ken. Lez an impalaer Augustus a yaemp da weladenna allies, hag e varvailhemp neuze gant Maecenas koz. Eur wech an amizer e oa Cesare Borgia. uhelskouer hor buhez, — goude e teuemp blizidikoc'h, hag ec'h aozemp c'hoariou-bugul e liorz-veur Versailles. Da heul, karantez La Duse ha d'Annunzio hon atize. Splannoc'h-splanna e teue hor c'homzou livek, hag unan ac'hanomp a save eur pez a-zivout koroll Salome. Hag e-keit-se, penn-da-henn d'an hañv, dallus e lugerne an heol. Ar Quarnero entanet a zeve evel diamant. Uheloc'h, betek an Alpou, e teue loskus an douar, hag e doureier Danmark e welemp anezañ o veuzi : pelloc'h, n'hor boa ket ne-

meur a d'hoant gouzout petra oa. Kaer-dreist e oa an hañv, glas an oabl atao. Eun endervez e teuas an estren.

II

D'an endervez-se ez is da vaseal gant Lolla. Tomm e oa d'in. Melkonius edon. A-zivout an hañv o vernel, ar yaouankiz o vernel e komzen ; liviou e-leiz a gemmesken em c'homzou, rak war c'hlann all al lenn, liviou melen, ruz ha glas en em gemmeske gant liou gwer ar gwez, hag edon azézet dirak ar gwez-se. Va c'homzou ha va liviou a yeas da hesk, avat, ha pa ne c'helliis mui komz, Lolla en em stouas er-maez eus ar vag, enceet, da freskaat he bizied. Ouzin va-unan e c'houennen, pe venveg-sonerez a c'hellié seni em lec'h, hogen netra nemet toniou hirvoudus a zeue em penn, ha ne oant holl nemet an hevelep hirvoud, an hevelep hirvoud bepred. Skuiza a naen, hag eur goullo diaes, diot, a zeuas neuze.

Distrei a rejomp d'an ostaleri. El liorz, edo plach'ed yaouank o tennisa ; leun e oa ar raksal. Hogen skuiz ha digalon edon, ha ne dis ket e-barz. Edou ar porzier er-maez, dirak an nor-dal, o kaozeal gant eun estren yaouank. War a welis, ne oant ket evit en em intent kenetrezo. Ha me ha mont daveto. Eur paotr bleo melen a oa anezañ, lagadet-glas ha dister. Norveg e gomzis outañ. Diskleriadriou a ris, hag e chomjemp a-gevet.

Da goan e rejomp gwelloc'h anaoudegez. Neuze e verzis e oan het faziet : ne oa ket glas, hogen louet, e zaoulagad, ha brasoc'h e oa ; eur pennad muiod'h en doa da vihana eget na greden da genta. Mantret

e chomis e-pad eur predig-amzer, hogen prim e hejis va skoaz. Ne gomze ket nemeur. Heñvel e oa d'in beza, en e gichen, n'eo ket war Enez Capri, hogen en eur porz alaman, war-dro Hamburg marteze, en eur c'houronklec'h bennak. Ken nec'het edon ma stagis da zibuna traou diwar-benn Lolla. Tamm-ha-tamm e tommis ; va c'homzou lintrus a zeuas en-dro, a goen-vas, entanet ; krenusoc'h e teue va mouez. Eur gannen e voe en diwez. Kana a raen ; en eur gana e tisplegen d'ezañ kement a santen ; leñva a ris zoken. A-daol-trumm e tavis da welout. E gortoz edon d'e welout e daerou da nebeuta. An Norvegad, avat, adarre, a oa kemmet penn-da-benn. Bleo hir, glas-louet en doa, o flammina en-dro d'e benn e-giz flammou glas didomm an alkool, pe an arc'hellar war c'horre eul lenn yen ha gleb. E zremm a hiraas iveau ; daou vetrav hed en doa, displann an drolinenn anez ; ha ne selle ket ouzin. Ne responte ket kennebeut. O teurrel evez, koulskoude, e klevi, gwan meurbet, e oa o vouskana pe o c'houibana eun dra bennak, evel outañ e-unan. Dre e zent, hervez e c'houibane, rak ne finve ket e zremm. A ziabarz e teue ar vouez daleüs boemus-se, n'am boa klevet netra heñvel outi a-raok. Skiltroc'h, lemmoc'h e c'houibane : eun dra bennak o skei ouz va dremin. Trumm e tarzas ennoun eur menoz : an den-se, eur vouez-kof en doa ; eur vouez denel ne oa ket ; ne zeue ket eus e gorzaillenn. Kridienna a ris, hag e c'houleñnis digantañ paouez, rak hegaset oan. War se, e stagas da varvailhat, meurbet aes ha flour. Hogen merzout a ris gant spont, tra ma komize, ne ehane ket ar c'houibanerez boemus : doun ha boud e yude c'hoaz e strad e gomzou. Eur vouez-kof, a lavaren ouzin va-unan da zizaoni, ha santout a raen koulskoude e oan o tont melen.

Ha karout a raje ober anaoudegez gant Lolla, a c'houleñnis. Pa gomzas ganti, ne oa adarre nemet eur c'hrak paotrig, o respont seven kenañ, hag o chom dizeblant dirazi. Iskis e oa gwelout penaos, diouz eun tu, e oa goulaouet gant eur sklerijenn wer bennak : a-wechou, lavaret e vije bet en doa c'houec'h brec'h diouz an tu-se, hogen ne welis ket spis, hag e steu-zias krenn an darn latarek-se eus e gorf.

Goulenn a ris outañ, ranell, penaos e kave Lolla : ha dellezek mat oa anez an ton birvidik-se, am boa savet en hec'h enor, hag a c'hoarien war ar piano ? Hen meuli a reas, hegarat, hogen yen. Ha me abaf a-daol-trumm, ha lavarout d'ezañ e oan ouz e skuiza marteze. Uhel e komzen ; jistraoui a raen outañ ; ha sed ma verzis ne oa ket diouz an tu ma komzen, — trei a ris : edo en e sav a-dreñv va c'hein, o ti-c'hargadenna kreñv ha gouez. Mez a stava ennoun ; eur samm pounner a goueze war va bruched. Komzou a glasken, bec'h warnoun ; piou a gare, emezoun, ha daoust hag e ouie kana ? Neuze e tisklerias d'in, sioul meurbet, e oa e vuia-karet ouz e c'hortoz war benn-ahel hanternoz an douar ; n'he gwele ket splann c'hoaz a-dreuz d'al lusenn ; hogen e galon, eur pezdir striz hag hebleg, a oa ar beg lemm anez, e-giz eun nadoz-vor, o tiskouez dalc'hmat al lec'h-se ; ma c'hellje en em zieubi diouz e gorf, e redje dre zour ha tire lusenn etrezek ar poent hoalus. Evit kana, boas oa d'hen ober gwechall, — hag e klevi a-nevez ar c'houibanerez-se, mentet-unvan, o sklasa va c'hein, Eur sonerez e oa, o plega diziwez hag o vargedi uhel, — pa glaskis, avat, e engrava ennoun, e welis anat n'helled ket lakaat warnañ notennou an hollderez ; bikini eta ne c'hellje beza ade'hoariet gant eur benveg. Meiza a ris e oa foll an Norvegad. Nozi a rae. Ne

c'hellen ket gwelout e zremm ; m'he gweljen bremañ, e santen e teujen foll va-unan. Tost a-wechou, a-wechou pell, e klevet e vouez ; dialanet oa ; oc'h en em zifreta diehan ; e zivrec'h, o verka mentadur ar sonerez, o doa mil metrad hed marteze, hag heñ ouz o heja dirak an oabl o teñvalaat. Klask a rin e lakaat da devel, o lavarout e kayje hep mar e vuia-karet, e vije hi d'ezañ, hag e c'hellje he c'has gantañ war Enez Capri. Neuze en diwez e respondas d'in, poellek : glac'har dreistdenel oa en e vouez. Biken, emezañ, ne c'hellje kas e vuia-karet war Enez Capri, — maro e oa pell 'zo e vuia-karet ; hogen en eun tu bennak, eun deiz bennak, he gwelje adarre, —hi, pe he skeud, — n'eo ket amañ marteze, hogen e-touez ar re varo, — siouaz, siouaz ! — pa vije pulluc'het an Douar ha lazet goulou an Heol, — e teñvalijenn c'houitellus ar vered, — siouaz !... etre kroaziou-bez e klaskje an dra-se, diweluset gant ar goulou. Ha pa sioulais anezañ, ez eas e kounnar evel ar mor, — ne doun ket mui evit gouzañv, emezañ o c'houibana, ne doun ket mui evit gouzañv ar wrez lug-mañ, ar buihentez, al lizidanted, an deveziou sot ha stank, ar fruez foust-mañ. Ha bep ma komze, eun dra bennak a stage da sourral em bleo, hag eur spont ken euzus a save en-noun ma semplice.

III

Antronoz, pa sellis dre ar prenestr, yen ha du e oa an oabl, hag a-dreñv d'ar meneziou, an avel-sterenn. Peurredeck a rae ar straed en eur droiellat, e-giz eul lerenn o trouc'ha an aer, o freuza toennou an tiez, a lakae da yusellaf. Ar gwez a blege betek o gwriouz, hag en neñv e kornigelle atredou an douar. Pil-

hou goueliou merc'hed a gase ganti; gwigourat a rae ar c'hili. Dirazoun e teñvalae hag e roufenne dour al lenn ; amañ, ahont, goueliou-bag kouezet a skeje kribenn ar gwagennou. An hent, — ha me, saouzanet na va dent o stlaka, o redek d'ar gêr en eur starda va mantell o flapa en-dro d'am gouzoug, — an hent a oa strewet a fiez azo. An avel la skube ar frouez, hag e pilfrotent dirazoun, evel buhezekaet trumm, hag o leñva, hag o yudal, keuz d'ezo da veza bet kousket ken pell.

Sevel a ris va dourn, o c'houlenn truez. Va mantell a c'hournijas evel eur banniel en-dro d'am penn, — ha neuze, uhel uhel a-us, etre diou goabrenn dindan dec'h, e klevit an avel o c'houibana, — o c'houibana hag o c'hoarzin goap. Hag ez anavezis ar sonerez boemus am boa klevet dec'h e pratell an ostaleri.

An avel-sterenn arfleut a groze e bolz an oabl; hag ar c'houmoul stank, bouk ha du, a oa evel speurenou bourell eul logig ramzel ; hag ouz o regi a daoliou penn ha daouarn en e borpant-kalet gant trouz bras, ar foll, an avel-sterenn.

diwar an Hungariad (1)

F. KARINTHY.

(1) Lakaet e brezoneg diwar troidigez esperanto Karlo Bodo, ha moulet amaf gant aotreadur begarst an oberour, an troer hag an embanner, trugarez d'ezo. Ar gontadenn-mañ eo a ro e ano d'al levr m'bon eus he zennet dioutab, « Norda Vanto », embannet gant Rudolf Mosse, Jerusalemstrasse, 46-49, Berlin, en e levrnoueg « Biblioteko Tutmonda ». Re all a droimp c'hoaz diwezatoc'h. Sellout pelloc'h troidigez keutskrid K. Bodo diwar-henn Karinthý.

Keben Donvaet

Ar pennad da heul a zo tennet diouz an droidigez vrezonek graet gant J. L. Emily diwar pez-c'hoari Shakespeare « The Taming of the Shrew ». Baptista, eun denjentil a Badova, en deus diou verc'h da zi-mézi. An hena anezo, Katharina, a zo ken kintus ma n'eus bet kavet gwaz ebet d'he goullenn.

Setu amañ roll an dud a c'hoari er pennad da heul:

BAPTISTA, eun denjentil pinvidik a Badova.
PETRUCHIO, eun denjentil a Verona.

GREMIO HORTENSIO LUCENTIO	{ tudjentil e karantez an eil merc'h.
TRANIO BIONDELLO	mevelien Lucentio.
KATHARINA , ar geben.	

Lec'h. — Padova. Eur gambr e ti Baptista.

BAPTISTA a zo e-barz. **GREMIO** ha **LUCENTIO** a zegouez, hemañ gwisket dister.

PETRUCHIO a zeu gant **HORTENSIO**, hemañ gwisket e-giz eur soner. Ha da heul **TRANIO** e teu **BIONDELLO**, gantañ eun delenn ha levriou.

GREMIO (da VAPTISTA). Ha d'eoc'h 'ta, amezeg.

BAPTISTA. D'eoc'h iveau, Gremio. E kompagnunez vat e tegouezit hizio, war a c'hellan gwelout... Ha d'eoc'h holl, aotrounez.

PETRUCHIO. Ha d'eoc'h iveau, aotrou. Daoust ha n'hoc'h eus c'houi ket eur verc'h hag a zo hec'h ano Katharina, ha koant evel an deiz ?

BAPTISTA. Eo da. Va merc'h hena a zoug an ano-se.

GREMIO (da BETRUCHIO). Kalz re vuau ez it. Klaskit muioc'h a dro eget-se...

PETRUCHIO (da CHREMIO). Va lezit ! (Da VAP-TISTA). Me 'zo eur Veronaad, aotrou. Eun ano mat a glevis eus ho merc'h brennāñ 'z eus eun tachad. Kalz perziou mat he deus, hervez ar brud a red : sentus eo, hegarat ; galloud he deus, ...kened, ...E berr gomzou, eur verc'h eo ma n'eus ken. Peadra 'zo aze evit deseou pep den da zont d'ober ganti brasoc'h anaoudegez. Setu perak em eus bet an hardisegez da zont betek amañ, ha gwelout va-unan betek pegeit ez eo gwir ar pez a glevan. Ha da genta, (o tiskouez HORTENSIO) setu amañ eur c'hamalad a zo dispar da jedi ha da vuzikat. Ar vuzikerien all a zo pell war e lec'h. Hag eur mestre eo, ar gwellka mestre evit ho merc'h. Rak-se 'ta, me ho ped, teurvezit hen reseou. Licio eo anvet, hag eur Veronaad eo.

BAPTISTA. Eus a greiz va c'halon, aotrou, hen resévin. Mes, allas, va merc'h Katharina, — siouaz d'in ! — n'eo ket diouz ho ters.

PETRUCHIO. Gwelout a ran ervat ez eo ho kalon-c'houi evel kalon pep tad, diegus bras d'he lezel da vont kuit eus ho ti ; nemet n'em c'havfec'h ket a zere diouti ?

BAPTISTA. Arabat e ve d'eoc'h fazia gant va c'homzou. Me 'zo didroidell. Mes lavarit, aotrou, eus pelec'h ez od'h-tu ? Ha penaos oc'h anvet ?

PETRUCHIO. Va ano 'zo Petruchio, anavezet evit beza mab da Anton, eus a Veron.

BAPTISTA. E gwir ez oc'h ? Anaout mat am eus graet gant Anton.

GREMIO (*Da BETRUCHIO*). Pardonit d'in ma trouc'han d'eoc'h ho kaoz, aotrou ; ni holl a zo amaň a garfe a-wechou larout iveau eur gér bennak. Sator-dellik ! hardis bras ho kavan, o komz ken dibistig.

PETRUCHIO. Va lezit, Gremio, debron am eus em zeod.

GREMIO. Ne lavaran ket nann ; mes ho kaoz a gollot. (*Da VAPTISTA*). Amezeg, eun tamm mat a anaoudegez a c'hellit kaout d'ezan, evit an donezon kaer a ra d'eoc'h eus ar skolaer-se. Evit ober ar me-mes plijadur d'eoc'h, — me hag a zo bet a-hed eur wech dougetoc'h d'eoc'h eget den all, — e teuan iveau, laouen bras, da ginnig d'eoc'h ar skolaer-maň, a zo bet pell er skol e Reims. Ken desket eo war al latin, ar gregach, hag an holl yezou all anavezet ha ma 'z eo desket egile war ar jedi hag ar muzig. Cambio eo anvet ; teurvezit hen reseo, me ho ped.

BAPTISTA. Mil bennoz Doue, Gremio. Ha d'eoc'h, va den mat Cambio ! — (*En eur drei ouz TRANIO*). Mes c'houi, aotrou, ma ne fazian ket, c'houi a dle beza eun estrañjour, diouz an drempm ac'hanc'h ? Ha

gellout a rafen-me goulenn ouzoc'h peseurt digarez ho tegas amaň ?

TRANIO. Va hardisegez va-unan, ha netra ken, aotrou. Rak me ne doun anavezet gant den er vromañ ; hag eo bet ret d'in dont va-unan evit ober va lez d'ho merc'h hag a garan. N'oun ket dianaoudek, avat, eus ho menoz e-keñver dimezi ar gosa (1). Da d'hortoz, ne c'houlennan ouzoc'h nemet eur c'hoz traig, pa ho po gouezet eus pelec'h oun genidik : teurvezit va degemerout evel ma rit an aotrounez all-maň. Evelto, mar karit, me a zo gouest da ober skol d'ho krouadur. N'eus ket kalz tra ganin amaň, asur : eun daou pe dri levrig, hag eun delenn hepken. Aour avat, a dalvont etre daouarn eun den hag a oar mat diouto.

BAPTISTA. Mar plij, hag hoc'h ano ?

TRANIO. Luentio, mab unik da Vicentio, ganet e Piz.

BAPTISTA. Vicentio, ar marc'hadour ? Anaout a ran. Hennez a zo kontet kadour. Sellit. (*Da HORTENSIO, en eur ginnig d'ezan an delenn*) Krogit amaň. (*Da LUCENTIO, en eur ginnig d'ezan al levriou*) Ha c'houi, krogit aze. Mont a ran trumm d'ho kas da gaout va bugale. Hola ! unan bennak !

EUR MEVEL (*o teredek*). C'houi hoc'h eus va galvet ?

BAPTISTA. Kas lan aotrounez-maň betek kambr ar merc'hed. Lavar d'ezo ez int deredet d'o skolia, hag e rankont teurel evez mat da heulia o chente-liou.

(1) An holl dud-se a zeu, gwisket evel sonourien, pe a-hend-all, d'ober al lez d'ar verc'h yaouanka.

HORTENSIO, LUCENTIO ha BIONDELLO a ga
da heul ar mevel.

BAPTISTA (d'ezo en eur vont kuit). C'houi, gouzout a rit poent ar pred. Plas a vez d'imp holl endro d'an daol, me gred.

PETRUCHIO. Aotrou Baptist, amzer n'em eus ket da bresta, ha ne c'hellan ket dont bemdez da verc'heta. Anaout mat hoc'h eus graet va zad, 'kwir ? A-walc'h eo. E kement perz am eus, outañ oun heñvel-beo. Danvez en deus lezet ganin en eur verval, hag abaoe me 'm eus kresket c'hoaz ar wrac'hell. La-varit : ma c'hellan deseо Katharina, pegement hoc'h eus soñj rei ganti ?

BAPTISTA. 'Feiz, 'ket 'ta, eur wech ma vezinme maro, e teu d'ez i an hanter, leun, eus va holl zanvez. Hag em zi, gouzout a rit, ez eus arc'hant kozarboellet, hep konta al leve : war-dro pemzek mil skoed.

PETRUCHIO. Hag evit kement-se, ma tegouez d'in mervel en he raog, me a lez va intañvez a-wel da gaout kement gwenneg a zo war va ano. Evit mirout ouz tabut da zont ac'hano, deomp tioustu da ober paper dirak noter.

BAPTISTA. — Kement-se 'zo mont prim eun tam-mig, a gavfer (2). Me 'soñj eo ret d'eoç'h kaout hec'h asant da genta. Ha kement-se n'ho pezo ket hep marc'hata.

PETRUCHIO. — Te ! Kement-se n'eo seurt : rak m'hen lavar, va zad, me 'zo ken start mennet ha m'eo hi teodet-mat. N'eus forz pegen kalet eo daou

(2) gavfed.

bod, dre steki, eur poent a zeu unan anezo 'rank terri. An tan gant eur c'houezadennig hepken a vez kresket, mes ne c'hell ket herzel ouz avel dirollet. Ar pez ma 'z eo d'an tan ar gorventenn wasa, me a vo eviti, hag e ranko plega. Klaskit d'in an hillig, ha me 'ya e belbi. Ha ne rin ket al lez d'ho merc'h en eur c'hoari.

BAPTISTA. Chañs d'it da c'hellout dont a-benn eus da venoz. Meur a flipad, avat, a c'hellez da c'hortoz.

PETRUCHIO. Ma ! taoliou teod ! Me 'zo evel eun olifant, a lez an avel da c'houza, hag a chom drant.

HORTENSIO a zeu en-dro, ar gwad o tiruilha diouz e Benn.

BAPTISTA. Distro dija, mignon ? Hag ar studiadeg ?... Mes, pegen livet fall...

HORTENSIO. N'eo ket hep gwir abeg.

BAPTISTA. Hag ar verc'h ? Peseurt hast a ra ouz ar muzig ? Danvez mat 'zo enni ?

HORTENSIO. Ya, ya, fidamdochustik ! Danvez eur soudard mat 'zo enni, a gretifin, hag evit he skolia, klaskit eur c'habiten !

BAPTISTA (o tiskouez an delenn dorret a zo gant HORTENSIO). Ne oar ket an tu mat da embreger houmañ ?

HORTENSIO. Eo, eo ; hec'h embreger a oar braoik kenañ. Gwelit e peseurt stad he deus lakaet va fenn. E-kreiz diskouez d'ez i penaos starda 'r gorden, evit he lakaat da seni e doare, e savas trumm, ha droug enni ken na fuc'he : « Che !... Kerdin, emezi, ec'h anvit ar reun-mañ ? hag ar c'hased toull-mañ, petra

'rit anezañ ? » Kerkent hag ar ger-se, an taol a gouez warnon (3), mes eun taol ken sec'h ha ken kalet ma weljon (4) ar stered o para. Hag eun aradennad anoiou kaer a flistras d'in war ar marc'had : bouroueller daonet, randomenn, koz strakell, — evel eur c'houardur pa zibun e gentel.

PETRUCHIO. Setu aze petra 'sinifi eur vaouez, va faotr ! Eus an hanter e kresk va c'harantez eviti. O ! na mall am eus me d'he gwelout !

BAPTISTA (*Da HORTENSIO*). Arabat ez eo d'it chom ken trist ha ma 'z out; deus d'am heul; eben all a zo gwelloc'h paotrez : eur blijadur a vo ober skol da hounnez. (*Da BETRUCHIO*). Choui a zeuio iveau ? Pe, ma kavit gwelloc'h, me 'raio da Gatell diskenn betek ennec'h.

PETRUCHIO. Ya, grit d'ezi diskenn.

BAPTISTA *a ya kuit gant HORTENSIO.*

PETRUCHIO. Me 'ouezo he reseøo hag he degemrout e doare pa zeuio. Ma c'hoanta ober goap ac'hannoñ ? Va menoz a zo anzav e kan evel eun eostig-noz. Ma vez moulbenn, teñval ha roufennet he zal ? E lavarin d'ezi eo ye evel eun eal (5). Ma talc'h Klozet he beg, ha ma ne lavar ger ? E lavarin d'ezi eo kaera prezeger am eus klevet biskoaz.. Ha ma lavarfe d'in : « Kerz da strakal brulu ! » He ! setu petra 'rin : me 'ziskouezo d'ezi va holl anaoudegez, evel ma ven pedet da chom pemzek devez en he zi. Ha ma lavar

(3) warnoun.

(4) wellz.

(5) eal.

ne zimezo ket ? Me a c'halvo an deiz ma vezimp eureudet. Mes emañ hi amañ... Diwall Petruchio ! (*Da GATHARINA, o tegouezout*). Deiz mat d'eoc'h, Katell, rak hennez eo hoc'h ano war a glevan ?

KATHARINA. Ya da ; ar wirionez hoc'h eus klevet. Nemet c'houi a laka re nebeut a resped en ho toare d'hen lavarout. Katharina eo an ano a vez roet d'in peurliesa.

PETRUCHIO. Gevier ! Katell eo 'n ano a glevit bemdez, nemet e klevit a-wechou Katell gwall bez ! Mes Katellig evel ma 'z out. Katell a-grenn, kaera Katell a zo o tougen eul lostenn, Katell va esperañs, Katellig va c'halon, Katell va holl deñzor, selaou mat ac'hanon (6). E kement lec'h n'oum tremenet, em eus klevet meuli da vertuziou, da zouster, da genned. Ha c'hoaz, n'out ket meulet diouz ma tiefes beza ! Gant ar veuleudi-se e santis o c'houeza em c'halon, evidout, eur garantez divent, — dreist d'ar garantez-se a zouger d'ar gerent, — hag he deus va foulzeta da zont betek ennout ha d'az koulenn da zi-mezi.

KATHARINA. Loen sot ma 'z out ! An avel az pouzas da zont betek amañ a c'hell iveau, ma kar, da gas en-dro gantañ (7). Ne c'hellan ket karout tud ken aes o foulza.

PETRUCHIO. Alo, va fichonig, deus, deus da azeza em c'hichen.

KATHARINA. Da betra ? Da rei d'it taoliou beg ?

PETRUCHIO. Deus 'ta, va gwespedenn, deus da ober an heg.

(6) ac'hanoù.

(7) « avel » a zo lakaet gourel amañ.

KATHARINA. Ma 'z oun eur wespedenn, diwall ta rak va flemm.

PETRUCHIO. Deus ! Me hen trou'ho d'it gant va ivinou lemm.

KATHARINA. Ya, ma oufes hepken e pelec'h eo kuzet, genaoueg !

PETRUCHIO. E pelec'h ? En da deod, ha n'eo ket ?

KATHARINA. Ma ! evit da deod-te, n'eo ket gouest da flemma. Kenavo.

PETRUCHIO (*ouz he derc'hel*). Me 'zo den eus ar re jentila ; perak kaout eur seurt aon ?

KATHARINA. Me 'welo ha gwir eo. (*Skei a ra gan-tañ*). Ac'hanta 'ta, va faotr, kavet em eus ar beo ?

PETRUCHIO. An dra-mañ 'vat, paotrez, n'eo ket c'hoari eo ken. Me a zo prest da skei, ma skoez hiviziken.

KATHARINA. He, he ! an den jentila ne sko morse.

PETRUCHIO. Me 'zo jentil ; perak e krenez egiz-se ?

KATHARINA. Ne c'hellan ket mirout dirak eun amprevan. Sell hepken em lagad, hag e weli unan.

PETRUCHIO. Va skeudenn, n'eo ket 'ta, eo a c'hellin gwelout ?

KATHARINA. Sell, sell ! skiant a-walc'h en deus bet da zivinout !

PETRUCHIO. N'em eus ket. Re yaouank oun c'hoaz ; ret eo gedal va oad da zont.

KATHARINA. Yaouank ? ha roufennet da dal !

PETRUCHIO. Gant ar soursi.

KATHARINA. N'em eus soursi ebet ganez.

PETRUCHIO. Selaou c"hoaz eur pennad ; n'eo ket mat e tec'hfes.

KATHARINA. Lez ac'hanoun ; rak me az pornio, ma choman.

PETRUCHIO. Nann, nann ; azez aze ; gra eun tammig ehan. Klevet em eus e oas eur plad'h lent ha moulbenn ; mes eur brud eo hennez graet evit da zispenn. E gwirionez, me az kav hegarat meurbet, seder, mat da farsal, ha lemm tre a spered. Marteze 'vat, ma vefes eun tamm foranoc'h gant da varvailhou, ne veze nemet gwelloc'h. Rak kement ger a ziwan war da yuzellou a zo c'houez vat gantañ evel gant bokedou pa vezont en o sked. Ne gredan ket zoken e vijes bet gwelet eun dro pe dro gant den o roufenna da dal, o kriza da fronell, ouz ober sell a-gorn na gwask war da yuzell, evel ma 'ra 'r merc'hed pa vezont e kounnar. Ne bliy ket d'it kennebeut trouc'ha e lavar da zen ebet, nag o gwall respont ; er c'hontrol, selaou 'rez gant evez, ha respont an holl. Hag an dud a lavar eo Katell eur gammez ? O teodou milliget ! O droukprezegerez ! Katellig a zo drant evel eur gelvezenn ; he dremp 'zo ruz ha flour evel boch' er graoñenn ; c'houekoc'h eo hi eget ar boued er graoñenn-se. Nann, n'out ket kamm, nekwir ? Gwel d'in... gra eur bale.

KATHARINA. Laka 'ta da vale ar re 'zo dindanout, ha lez ac'hanoun-me e peoc'h, darzod ma 'z out !

PETRUCHIO. Che ! N'em c'havez ket fur ?

KATHARINA. Eo, eo, fur da staga.

PETRUCHIO. Da staga ouzit da viken, Katharina : setu, e gwirionez, youl vrasa va c'halon. Bezomp fraez eta, ha selaou mat ac'hanon (6). Da dad a zo kontant ez afemp asamblez. Anaout a ran an argou-

rou a zo ganez ; rak-se 'ta, — ha va ger diweza e vezoz, — kontant pe diskontant, d'it me a zimezo. Eur gwaz eus an dibab e vezin d'it, Katell ; rak dre ar bed a-bez gwaz all ebet ne c'hell da garout evel maran me. Den all ebet ne c'hellfe beza evidout kenkoulz pried. Me 'zo ganet a-ratoz evit da vlenia, hag ober ac'hantour eur wreg eus ar gwella, eur Gatellig sentus, eur Gatellig dinoaz, gwella Katell he deus biskoaz kavet eur gwaz. Setu da dad ; ne dalv ket d'it lavarout nann ; va menoz a zo graet, ha da gaout a rankan.

BAPTISTA *a zeu tre, gant GREMIO ha TRANIO*

BAPTISTA. Ac'hanta 'ta, Petruchio, hag an afer ?

PETRUCHIO. A zo kaset ganin da benn e berr amzer. Barnet ha barnet mat eo ar stal ; penaos ken ?

BAPTISTA. Ha te, va merc'h ? Me n'ez kavan ket gwall laouen.

KATHARINA. Va merc'h ? Hag e kredit rei d'in eur seurt ano, goude beza, — dre garantez, war ho meno, klasket va dimezi gant eun den loariadenn, a gav d'ezan kement tra 'dremen dre e benn a zo graet ken dillo ha ma 'z eo lavaret, hag a gred e sponto merc'het gant leou-touet ?

PETRUCHIO. Setu penaos emañ kont etrezomp, va zad : ar re o deus barnet Katell n'int ket bet mat en he c'heñver. Piou 'lavar ez eo eur gwall bez ? O teodou milliget, chomit peoc'h, gant ar vez ! Ma 'z a droug enni a-wechou, eo dre ezomm. Eur gwall bez, eur vaouez gant eur galon ken tomm, eur vaouez ken flour hag eur spered ken dous all ? Mes perak he meuli da dud ha n'int ket dall ? Etrezomp-ni hon-

daou ar stal a zo barnet, ha disul hon eus c'hoant e vefemp eureuet.

KATELL. Me 'garfe da welout disul ouz ar gorden.

BAPTISTA. Klevit, Petruchio, nag 'hi a zo seven ! En doare-se eo barnet ar stal etrezoc'h ?

TRANIO. N'hon eus ken da ober nemet mont kuit, ha peoc'h.

PETRUCHIO. — Kemerit hoc'h amzer ; n'eo ket evidoc'h-c'houi em eus he dibabet. Ma plijan-me d'ezzi, ha ma plij d'in, petra 'gavit da lavarout ? Ken souezet-se, e gwir, ez oc'h ouz he c'hlevout ? E-pad ma edomp ni amañ hon-daou, bremak, ni hon eus bet renket etrezomp meur a draig. En em glevet ez omp e vezoz hi gwall bez ken lies gwech ma vezimp e kompagnunez. Mes ma oufec'h pegement e kar ac'houn. O, na gwella Katell ! Na pegen eürus oun ! Mar ho pije gwelet pegen laouen 'oa hi n'eus ket pell : pok war bok am beze diganti. Da chom hep he c'harout, nann, ne oa tu ebet ; en taol kenta dioustu he deus va desevez. Mes c'houi 'zo yaouank c'hoaz, ha ne ouzoc'h ket mat pegen jentil e teu, etre pevar lagad, ar vaouez ar wasa da veza ouz he gwaz. Ni en em gar evel ma vemp bet ugant vloaz o kousket asamblez. (*Da GATHARINA*). Alo, deus da zourn d'in, Katellig va c'halon. Warc'hoaz kenta ez in da Veniz, da brena kement a vezoz ret evit gellout lida e doare hon eured. Teurkit pep tra, va zad, ha grit ar pedennou. Nous-pet a blac'h a greno en o lostennou gant dipid o welout Katell ouz va c'hazel.

BAPTISTA. N'ouzon mui peseurt da soñjal. Penaos gervel eur skoulm evel hemañ, n'eo bet biskoaz gwelet ? Degasit ho taouarn, ma vezot unanet. Ha Doue da vinnizien ho tevezou da zont.

GREMIO ha TRANIO. Ni 'zo testou, hag « amen » a fell d'imp respont.

PETRUCHIO. Va zad, va gwreg, c'houi holl iveau a zo amañ, kenavo ; rak disul n'emañ ket pell kenañ, hag eo mall d'in mont da Veniz, satordekk ! An traou kaera a brenin d'it, va C'hatellig. Ni a vo stad ennomp... Eur pokig da c'chedal.

PETRUCHIO ha KATHARINA a ya kuit, pep hini diouz e du.

(*Tennet diouz an Eil Kevrenn*).

lakaet e brezoneg
diwar saozneg

W. SHAKESPEARE

gant J. L. Emily.

Ar Bersed

E 480 kent H.-S. holl boblou bro-Hellas, unanet evit eur wech, a drec'he, e-talenez Salamis, armead ramzel ar Bersed alouberien. Savetaet o doa war eun dro o frankiz hag o sevenadurez.

Barzed bro-Hellas a vrudas an emgann hag an drec'hourienn. Aesc'halos, heñ, en e zrama a ziskouez ar Bersed o leñva war o drouziwez — lorc'husat doare da veuli trec'h e genvroiz!

Ar pennad amañ da heul, tennet diouz hon troidigez vrezonek, a zigor war vadadeg-veur Kozidi bro-Bers o c'hortoz kelou. Emañ eur c'hannad o tegouezouz.

KANNAD. — O kériou tir Azia, o bro-Bers, porz a binvidigeziou diniver, setu 'ta, en eun taol, aet da get eun eurvad divent, falch'het ha drastet bleuñ bro-Bers ! — Gwa me ! o reuzeudik ac'harnoun, pa ran kan, ar c'henta, degas kelou eur gwall-zarvoud. Ha koulskoude, ret eo d'in dispiega dirazoch hon drouziwez penn-da-benn, Persed : kollet eo en he fex arme ar Varbarez !

KOR. — *Euzusat, euzusat loes, dic'hortozet ha mantrus! Allas! allas! gouelit, Persed, gant ar c'he-lou ranngalonus.*

KANNAD. — Ya, rak echu eo gant kement hini a yeas du-hont ; ha me va-unan n'eo nemet dre vurzud e welan heol an distro.

KOR. — *A! anat bremañ eo re hir hor buhez, pa lez ar gozidi ac'hanomp da glevout eun droukverz, n'oamp ket e ged anezañ !*

KANNAD. — N'eo ket war gaoziou klevet, hogen evel test eo ez an da gemenn d'eo'h, o Persed, ar c'halonadou a zo bet aozet d'eo'h du-hont.

KOR. — *Allas! allas! allas! En aner eta o deus armou a bep stumm, dre viliadou, treizet a vro Azia war eun douar enebour, war zouar Hellas !*

KANNAD. — Dre vil-vern, korfou hor re varo reuzeudik a c'holo d'an ampoent aod Salamis hag an tro-war-droiou.

KOR. — *Allas! allas! allas! va lakaat a rez da welout ar re a garan ruilhet er mor, ma sankont enañ diehan, korfou divuhez o vont-dont en o saeou ledan !*

KANNAD. — Dic'halloud edo ar wareg, hag hon arme en he fez a oa kaset da get, flastret dindan bed'h an triroenvegou.

KOR. — *Youc'h war hon ezeved eur c'hemm man-tret, kañvaous. Pep tra o deus graet an Doueed evit ma sailhje war ar Bersed an holl wall zarpoudou. Allas! allas! war hon arme kaset da get !*

KANNAD. — Salamis ! ano kriz da glevout ! A ! nag e tifronkan gant eñvor Athena !

KOR. — *Ya, eun ano kasaus eo Athena d'am eze-ved. Abeg am eus diwar vremañ da gaout koun ane-ziz : eus miliadou a vaouezed persat he deus graet — hag evit netra ! — mammou divab hag intañvezed.*

AR ROUANEZ. — Pell oun manet digomz, reuzeudigez, mantret dindam an droukverz. Ken bras eo an drouiziwez ma n'oun evit ranna grik, nag ober gou-lenn ebet a-zivout hor gwall zarvoud. Ret eo, kouls-koude, da vab-den gouzañv an doaniou kaset d'ezañ gant an Doueed. Displeg eta dirak hon daoulagad hon ezeved penn-da-benn, ha lavar d'imp ez-reiz, daoust pegement e ranki hirvoudi, pere, e-touez ar rénerien, n'int ket aet da anaon, ha pere iveau a ran-komp gouela d'ezo ; lavar d'imp hag en deus an hini a zoug ar vaz-roue, lezet, en eur vavel, e lec'h goullo.

KANNAD. — Surses a zo beo hag a wel an deiz.

ROUANEZ. — A ! lugernusat sklerijenn skuilhet em zi gant da gomzou ! Hinoni a ra an deiz war-lerc'h an noz du-dall !

KANNAD. — Artembares, avat, diagent rener dek mil marc'heger, a zo d'an ampoent o steki ouz kement karreg eus arvor Silenio ! Ha Dadakes, ar milener, dindan stok eur goat-bann, ne reas nemet eul lamm skañv diwar lein e c'hale ! Tenagon, ar Bak-triad kadarn uhelouenn, a 'bleustr hiviziken enez Aias, ma tarz warni ar mor ! Lilaios, Arsames, Arghestes, a droe, i, en-dro da enez ar c'houlmed, oc'h argadi an aod divlot gant o fennou trec'het ! Ha glannidi an Neilos ejiptat, Arcteus, Adeues, Pharnoukos e skoed mat, a zo kouezet, i, diwar an heve-lep lestr ! Matallos, a Chrusa, a rene dek mil den, a wele, en eur vavel, e varo gell, hir ha stank, o ke-

mer eul liou nevez en eur soubadur limestra! Arabos ar Magad hag Artames ar Baktriad, a rene tre-gont mil marc'heger du, a chomo stag hiviziken en douar garo m'int marvet ! Hag Amestris ! hag Amphistreus, dalc'hmat o luska e c'hoaf skuizet ne-pred ! hag Ariomardos kadarn, a laka Sardes hizio e kañv! ha Seisames ar Musiad! ha Tharubis, penn-rener war bemp gwech hanter-kant gale, ar brezel-lour kenedus, genidik a Lurna! kouezet eo, ar reu-zeudig, gant eun taol divalo — pa ez oa tonket ! — Suemnessis, avat, pengadour ar Gilikiz, ar c'hadarna e-touez ar re gadarn, goude beza graet e-unan koll war goll d'an enebour, a zo maro leun a vrud.

Emañ aze ar renerien m'em eus dalc'het o eñvor : hor c'hollou, a-hend-all, n'eus diwez ebet d'ezo; ha gwall nebeut eo ar pez a zanevellis d'it.

ROUANEZ. — Allas ! allas ! anaout a ran aze eun drouiziwez diharz, dismegañs bro-Bers, digarez da zi-fronka a-bouez-penn. Hogen, kae war da giz ha larvar d'in pet lestr o doa eta an Helleniz, betek m'o deus kredet kinnig an emgann da arme ar Bersed hag argadi hor galeou.

KANNAD. — Ma ne vije bet nemet an niver, klev, aet e vije an trec'h gant ar Barbar ; rak an Helleniz a oa niver o bagou war-dro dek gwech tregont ; dek ouspenn a oa bet miret en arboell. Serses, end-eun, m'her goar, a rene eur strollad a vil lestr, hep menegi ar rederen herrek, daou c'chant ha sez anezo. Setu aze ar c'henfeur : ha kredi a rez edo a-enep d'imp ? Nann : gant eun Doue eo ez eo bet kaset hon arme da netra, o vez a ma lakaas an tonkadur lodou re zisheñvel e skudilli ar bouezerez. Kêr Pallas a zo skoret gant an Doueed.

ROUANEZ. — Athena eta a zo bepred dinamm ?

KANNAD. — Ar gêr a chom d'ez i he gwazed a zo diwall et gant ar voger an diogela.

Troet diwar
AESCH'ULOS
gant Y. DREZEN.

Envorennou Twm o'r Nant

(DIWEZ)

TWM O KOLL FROUEZ E LABOUR

Goude an trede bloavez gant an draf, e ris lizer e *Llandeilo Fawr* hag e savis ti d'ar merc'hed da zer-c'hel tavarn, ha me atao o charreat prenn, Ch'oarvezout a reas gant ar marc'hadour prenn, en *Abermarlais*, eul lestr bihan, a jaoje war-dro tregont pe zaouugent tonenn. Graet e voe er c'hoad war-dro eur mil ha kard diouz stêr an *Tywi*, a gase listri bihan betek *Caerfyrddin*. Hogen ober a rejod al lestr-mañ re bounner evit beza stlejet d'ar stêr en doare m'en doa lakaet an den en e benn, da lavarout eo gant tud ouz e stleja diwar c'hoari.

Embannet e voe e peder c'heriadenn tro-war-droez oa en *Abermarlais* eul lestr da veza moret eun deiz merket hag e vije da eva ha da zebri evit kement hini a zeuje da rei dourn d'al labour. Sede perak e voe breset pevar *hobad* [bier] diouz hor muzul-ni e *Dinbych*, da lavarout eo daou *délad* (7) amañ, ha

(7) An *tél* hag an *hob* a zo muzuliou hag a gemm'hervez al lec'hioù. An *tél* da skouer a vez ennañ eus pemp boezelliad betek eiz.

pobet eur forniad vrás a vara. Prenet e voe eur c'halz a fourmaj hag amann, ha kig ouspenn d'an dud a renk. Lakaet oa bet peder rod dindan al lestr evel pevar bendell temporell, fretet gant houarn hag aheliou teo er c'hibou anezo, lardet a-benn an deiz dediet. Edon dre zegouez o karga er c'hoad en deiz-se, ha goude kaset ganen an denn en he hent e chomis eno da sellout ouz an abadenn ; hag unan vrao e voe : debri an holl voued, eva an holl evaj, tenna al lestr war-dro pevar devez-arat hed diouz e lec'h hag e lezel da vont en eur foz kleuz doun. A-benn neuze edo tost d'an noz anezo hag ar vodadeg skignet, lod mezo, lod all o c'houlenn da zebri ha c'hoarzadeg e-leiz e-kreiz an engroezez. Hag ar marc'hadour ha dirolla da hirvoudi d'e fallentez pa reas hevelep tra ha lavarout d'in e vije ret diframma al lestr a-raok e gaout ken diouz ar foz. Ha me ha lavarout d'ezañ e c'helljen mont gant al lestr d'ar stêr nemet em bije tri pe bevar den d'am sikour; eilgeria a eure d'in em bije ar pez a garjen mar kasjen an dra da vat. Pedet e voen da zont antronoz er beure mar galljen, hag e teuis gant ar mevel ha pevar a gezeg. Mont a ris a-raok an denn ha lakaat an devezourien da freuza eun toull en eur goz moger a oa evel dirak al lestr ; ha goude taolet eun tammoù prenn a-dreuz d'an toull en tu pella, liamma outañ gant eur chadenn ar wikefre, da lavarout eo kerdin ha poleou, ha staga ar penn all ouz al lestr. Al loened a voe sterniet war ar gorden da denna hag en doare-sé e teuas aes a-walc'h al lestr diouz ar foz. Staget e voe neuze ar wikefre ouz eur wezenn veo ha war-raok evel-se. Pa zeujod war zouar bouk, avat, e voe ret lakaat plenk dindan ar rodou abalamour d'ar pouez, ha goude stlejet al lestr da benn pella ar plenk, diloc'h ar re a-dreñv

d'o lakaat en a-raok hag evel-se dalc'hmat. E-lec'h na veze ket a du da staga ar poleou ouz eur wezenñ veo e ranked sanka eur peul en douar da staga ou-tañ. A beul da voger ez eas evel-hato al lestr d'ar stêr a-benn eun nebeut deizioù. Ha gouestlet d'in eur pae mat evit-se, n'em boe en diwez gwenneg ebet nemet promesaou ha meuleudi. An dud a zeue da sellout ouzimp a roe d'eomp avat eur gwenneg bennak da brena bier ha sede holl. Ha pa voe echu al labourse ganen e stagis adarre da charreat eus va gwella.

Pa voe echu gant koad Abermarlais ez is betek *Taliaris* hag *Allt y Cadno*, ha *Cil y Cwm*, ha *Myddfai*, *Llangenyrch*, ha *Gwal yr Hwch* ha *Llanedi*. Charreet em eus betek govel *Llandyfan* ha *Pont ar Ddu-las* hag *Abertâwe*, ha diouz Aberafan da *Gastell Nedd*, hag iveauz diouz al lec'h a anver ar *Ffrwd* betek *Caer fyrddin*; ha diouz kalz a lec'hiou all ma n'em eus mui koun anezo.

Mervel a eure d'in e *Dinbych* war-dro hanter kant a gezeg hag e kontelez *Caerfyrddin* sez war-nugent. Ha goude an holl drubuilhou e teuas ar marc'hadour prenn war an tu fall penn da benn. Trei a reas en eur skraper hag en eun disleal echu da gonta ha da baea. Eun dro o klask reiza va c'hont e kollis pevar lur saoz hag hanter kant ha daou skoed ha dek gwenneg ouspenn. Bez' e voe kalz eus va mignoned dre eno o klask e lakaat da baouez a ober gaou ouz unan hag a oa deut diouz an hevelep bro gantañ ha bet o charreat evitañ prenn, n'en dije den dre eno hen charreet. Goude an holl cholori ne cho-me ganen ken da ober a-wechou nemet leñva hag a-wechou all komz garo ha larvout d'ezan, evel 'ma ris eun dro n'oa ken netra da c'hortoz, e vijen-me *Twm o'r Nant* en Hanternoz pa ne vije mui anezan

an Ao. *Lewis* nag eno nag amañ; ha sed a c'hoarvezas. An eurvad am boe d'e welout war varc'h e *Dinbych* p'edo o vont gant ar *bailliciad* da brizon *Ruthyn*. Ha me ha larvout d'ezan ez oa hennez gwella doare a c'hoantaen gwelout warnañ, nemet e spurmant a rajen o vont diouz ar prizon d'ar *Gallegfa*, ma krouger ennañ al laeron. Hogen a-benn nemeur e teuas d'ezan dougen ar gouriz plouz evit tremen hep paea den ebet. Ha bremañ, kement ha ma ouzon, emañ en eur vro n'eus enni diwez ebet da baea. Mar-zus eo penaos e tenn pep tra d'e orin. Soñj am eus da veza reizet va c'hont gantañ e *Llandeilo*. Kemenn en doa da baea c'houec'h ugant lux zle am boa da vag-treiz *Tal y Cafn* pa oan bet gant eun ograou e *Bangor*. Eun emgleo a ris gantañ diwar-benn se; ar goant a c'hell c'hoaz beza gwelet el levr m'edo merket. Mat ! ne roas gwenneg ebet hag e teujod da c'houelen diganen a-benn sez vloaz. Ha me ha dis-kouez al levr: penaos em boa paet d'ezan. Kalz a droiouz a-seurt-se a reas d'in ha da dud all. Hogen koulz eo tevel.

AN DISTRO DA VRO E GAVELL

Mont a ris en-dro d'ar gêr diouz an *Deheubarth* hep na marc'h na karr; n'em boa ken netra d'ober nemet staga da sevel « *interlude* » ha sed ar pez a ris. Mont a ris da genta da *Aberhonddu* evit lakaat moula « *interlude* » ar « *Pevar Fenn* : Ar Roue, Ar Barner, An Eskob hag Al Labourer », ha mont da gaout va c'hencil koz ma teufe d'e c'hoari ganen ha da werza va levriou. Dastum a raen war eun dro rakprenerien a-benn moula eul levr barzo-negou : *Gardd o Gerddi* (*Liorzad kanennou*), Moulet e

voe hemañ e *Trefecca* hag e rois evitañ daou lur saoz hag hanter kant ha mont kuit gant daou vil a le-viou. Goude-se e savis « *interlude* » « *Plijadur ha Displijadur* » ha c'hoariet e voe, hag eun « *interlude* » all c'hoaz da c'houde diwar-benn « *Tri Galloud Ar Bed* : *Dienez*, *Karatnez* hag *Ankou*. « *Kenderc'hel* ganti a raen, endra m'edo va zud e *Llandeilo*, paouezet ganto da zerc'hel tavarn; o tivia ar pez a chome a zanvez.

Mont a ris d'an Hanternoz, da genta gant va merc'h yaouerez, hag he lakaat e *Caer* da zeski war ar vicher a gemenerez, e-keit ha ma kendalc'hen da chounit he boued hag he dilhad diwar c'hoari. D'an diwez e teuas va gwreg en-dro d'ar vro gant an diou verc'h all. Graet o doa gant eun nebeut traou : gwele, dilhad, levriou, eur bakadenn hag a voe kaset dre *Llundain*; kousta a eure kas ar bakadenn tost kement ha ma talve. Hogen degouezout a reas ganen kaout arc'hant a oa dileet d'in gant *Cynfrig a Nantclwyd* evit charreat prenn diouz *Ruddlan* p'edon o chalbotat koad *Rug*, hag arc'hant all c'hoaz evit charreat diouz *Caer Iodenn* greiz pont *Rhydlanfair*. Kement-se, a-grevet gant ar peziou-c'hoari, am sikoure eun tam-mig da veva va ziad.

Pa errujomp e *Dinbych* n'oa ti ebet evidomp ken na zegouezas ganen kavout daou di bihan. O lakaat a ris en unan hag o c'hempenn. Ha sede e pelec'h emaoun c'hoaz gant va gwreg.

Lez en doa va zad eun ti hag eun tamm douar etre *Nantglyn* ha *Llansanan*; hogen, pa voe act va zad da anaon e teuas urcher *Dinbych* evit hor gwas-sa malloz.

Argas a eure va mamm d'ar menez ha perc'henna an douar. E ti eur c'hoar d'in, tost da *Lanelwy* eo

e varvas va mamm. Nebeut amzer goude e kouezas klanv an urcher ; ha me ha skriva d'ezañ eul lizer spouronus a-wald'h ma stag en daolenna dirak e zaoulagad euz an ifern ; va malloz, emezoun, a vije ouz e waska da virviken nemet daskoret e vije d'in va douar. Edou an den-se en eur stad truezus, e-barz ar gambr ma 'z oa enni e wele, o youc'hal hag o fleria diwar eul loustoni hag a zivere eus e gorf. Ret oa d'an hini a rae war e dro sparfa gwinegr dre ar gambr, a-barz gallout tostaat outañ. N'oa na plac'h na medisin hag a yaje war e dro a-benn an diwez ; hag edo en doare-se o krial spontus, o youc'hal d'e vab d'e glevout, hag e lavare : « O ! an douar da *Dwm o'r Nant* ! » hag evel-se e voe graet. Emañ an douar em c'herz, a drugarez Doue, ha prenet em eus arlene evit daou c'chant lur saoz ha triouec'h ous-penn a venez stok outañ. Hogen, hervez ma lavar Salomon : « Gwa an neb a sav e di gant arc'hant ar re all. » Ret eo bet d'in ampresta ha gant diaes eo ya fenn n'em eus ket galiet c'hoaz ober moger ha kleuz en-dro d'am douar ; hogen hen ober a rin gant gwas Doue mar choman beo ha yac'h.

GWAREZ DOUE WAR DWM O'R NANT

Berz am eus graet dre ar bed betek-hen en eun doare marzus. Seiz vloaz oun bet etre kontelez *Trefaldwyn* hag an *Deheubarth*. Aet oun pell diouz va bro en non hag en anken ha deut en-dro en eur c'hoari, goude beza dilezel an aon, hag an abeg d'an aon-se, hervez ar bed ; hogen eun abeg pouezus am boe da grena ha da gaout son abalamour d'ar pech'ed ; gwelloc'h abeg am eus c'hoaz da drugarekaat Doue dre m'eo koulz ar bed ganen pa o'challje beza gwasoc'h.

Yac'h dispar oun chomet a-dreuz va holl zroadou betek bremañ, nemet eur wech pan eas ar c'harr warnoun tost da bont *Ruddlan*, ma voen eno gwall enket ha sikouret gwelloc'h c'hoaz. Pa savis goude ma voe aet ar rod dreist d'in ez is da azeza war c'haridou ar pont hag e-keit-se e kleven eur vouez fraez o lavarout : « Kae, ha na bec'h ket ken, gant aon na zegouezfe gwasoc'h ganez. » Hag e kendalc'has da gomz evel-se betek ma teuas tud betek ennoun. Goullenn a ris outo ha klevout a raent mouez ebet. Hag i ha respont : « Ne reomp ket. »

Diwaller-dreist oun bet eur c'houlz all. Edon o karga eur pez gwezenn e koad *Maes y Plwm*. En amzerse ma n'oa ket kompezel an hentou na graet anezo hentou bras, e raed evit chalbotat gant kirri ha stern warno ha rod-drez en o c'hreiz, heñvel ouz ar pez a anver « *boulster* ». Edon en tu tosta d'ar ganienn doum, o trei ar rod gant eur spieg houarn, kreñv diouz e welout ; hogen terri a reas e toull ar rod e doare ma voen gwelet, gant an dud a oa o sellout, o trei evel eur furlukin da vont da gouenza war eur bern keuneud korden a oa bet taolet mesk-ha-mesk e goueled ar ganienn. Eun tamm aon am boe, hogen ne c'hoarvezas ket ganen zoken kement ha regi eur vodorenn.

Evel-se oun bet diwaller betek-hen, dre drugarez Doue. Bec'h a-walc'h a zo bet warnoun meur a wech; plijout a rae d'in avat labourat, pa zeuen skuiz o rei peziou c'hoari.

Ar bloaveziou kenta goude va distro diouz an *Deheudir* e voen mañsoner, o kemer labouriou hag o terc'hel labourerien. Eum hanter vloaz bennak e chomis gant ar vañsonerien war vrikennou e *Llann y Wern*, da zeski eun dra bennak war ar vicher-se, ha

sede penaos oun deut da veza mailh da labourat gant briennou. Bremañ va labour, pevar pe bemp bloaz 'zo, eo sevel forniou houarn, pe « *bobties* » evel ma lavar lod, hag ives fornígellou evit pep tra, treilhou, forneziou kegin, kaoteriou ; hag alies a-walc'h e vezan doktor siminaliou. Gouunit a ran mat a-walc'h, hogen kabac'h oun deut da veza war al labour, diwar gozni ha meur a lamm tapet ganen ma teu da goun anezo alies d'am c'horf.

A-benn bloaz goude va distro diouz an *Deheudir* e tegouezis gant eur chalboter koz hag a oa bet o charreat prenn gamen-me meur a wech. Er « *Hand* », e *Ruthyn*, eo ez oamp ha tud all ganeomp. E-kreiz eun diviz, sede ma lavaras d'in va c'heneil : « Kalz gwanoc'h out, Twm, eget n'edos pa vezemp o charreat prenn a-gevret. » Ha me hag eillgeria n'edon d'am soñj tamm ebet semploc'h. Dre zegouez bez' ez oa neuze er sal sac'hadou gwiniz da veza kaset da *Caer* gant karr ar chalbofer, ha tri muzuliad a oa e pep sac'h. Ha me ha lavarout, ma vije lakaet d'in war an daol tri sac'h skoulmet kenetrezo, e tougen ar samm-se betek ar straed, mont ha dont ; ha kement-se a ris hag e c'houitas kement hini all a oa eno. Eun dro all p'edon e *Caer* e sammis, a nerz divrec'h ha kein, eur varikennad bier kreñv diwar ar straed war lost ar c'harr. Eur wech all c'hoaz em eus douget war va c'hein eiz troatad eus eur wezenn der. Kalz a guriou a lorc'h a-seurt-se am eus graet, ma ne doun tamm ebet gwelloc'h hizio diwarno.

Dreist pep tra all, kablus oun bet, p'edon o chalbotat e *Caer* hag o c'hoari « interludes », a zarem-predi eun tammig re en holl a verc'hed gadal. Seurt boaz, eme ar fur, a wana tud kement pe vuioch' eget

tra all ebet ; hag ar pec'hed-se a zo bet a-hed-eur-
wech stank dre ar bed, dreist-holl e-touez an dud
brudeta e pep amzer. Bez' em eus diwar se eun abeg
a-bouez da brederia war va hentou ha da aspedi ar
Salver, peogwir n'hellan ket va salvi va-unan hep
kaout perz e dellid an Dasprener. Gortoz a ran di-
gantañ ma vo aotreet d'in dont da benn va amzer
verr war an douar e peoc'h Doue da viken. Amen.

Thomas EDWARDS.

Trôet diwar ar c'hembraeg
gant Abeozen.

Karinthy

Karinthy

Eun iskis a skrivagner, hep mar ebet, dibar hag
espar e venoziou, stultennus ha taer alies lammou e
spered, hogen, etre stultenn hag esparded, ouz hon
tenna trumm war e lerc'h gant tan ar varzoniez, man-
trus pa ro d'imp aliou froudennus nevez, hogos spont-
tus pa zigor krenn dounder e weled, e brederennou,
e varnedigeziou. Hon estlamma a ra bep gwech gant
eun dra bennak fresk, nevez, gant eur sklerijenn di-
gustum diouz tuou dianav ; lu ha c'hoarzus e han-
val beza da genta ar gwel nevez, hogen seul souezu-
soc'h ha mantrusoc'h a se, dre an arvestva a ziskouez
en eun taol luc'hedheñvel. Luerez ha melre prederou-
riezel ouz hon atiza hag hor froma a beb eil, evel eul
leñvadenn o sevel trumm a zindan eur gweenn
c'hoarzus.

« Ar Peurvoud a glaskan dalch'hamat », — emezañ, o komz diwar e benn e-unan e raklavar « Warchoaz Beure ». Klemm a ra koulskoude, peogwir ne c'heller ket tizout ar Peurvoud-se. Padal, hen klask a ra, ouz hen hämolc'hí dre beurgenveriadurioù diniver, oc'h amproui bedou an huñvire, an diskianerez, an ambren, an eue-bugel, da gavout enno eun dra bennak en tu-hont da warrinier ar mendoz denel, da ga-

bestr tagus ar Gwirvoud, galloudegeziou nevez, gwironeziou noaz, diskoulmadellou ha silvidigez, sellou, meiz ha trivliadou fresh, digontamm, nevez dizoloet ha sklerijennus-holl. Hag e luc'haoerez, buket war meiz kevrinek ar Peurvoud, a daol sklerijenn war he bent ouz « gwirvoudennou touellus » an arveziou, an treuzdereadegeziou, an hengouniou, ar boaziou, holl « isarouezio strobus-se ar vuhez », eur sklerijenn lemm, kriz ha skaer, o treanti o gweennou dic'hoarz hag o tiskouez o faour kaez dremmou orbidus. Barn traouachou meurdezas ha pouezus e-keñver ar beurbadelez, setu pennia mammenn e luadennerez, hag hen, betek ar wrizienn anezañ, prederouriezel bepred, hogos jedaniel, ha leun a ster, en e farsusa flipadennou zoken.

E vuhez skrivagner a zeraouas gant eul levr go-padennou lennegel, « Penaos e skrivit-hu », eur melezour godisus o freuza gant ar fentusa c'hoarz gwiskamant arzel oberennou brundet, troiou-micher hag ardou skrivagnerien vrudet. Dre al luadennou-se e teuas da veza anavezet, hag e-keit-se, a-vec'h ma voe taolet pled ouz e gontadennou, o galloud-dispenna ar vuhez, an tan c'houero a oa enno, ar c'halonder o ti-bourc'ha ar wirionez hag ar flemmusted vedel. Buan en em skignas e zrevezadennou goapaus, leun a venoziou bourdus dihesk, a empennaduriou speredek. An dud a c'hoarzas, o lezel a gostez ar vouedenn di-d'hoarzus, a zo hogozik bepred en o c'hreiz, — hag a daol skoultrou da vat diwezatoc'h alles, en eur gontadenn vras.

Ouspenn ar pez-c'hoari « Warc'hoaz Beure », — (anavezet en Esperanto a-benn bremañ) — e ziou hi-ra oberenn a zo kenndak'hiou da veajou Gulliver, « Capillaria » hag ar « Veaj da Zouar an Oberian-

tiz ». Er c'henta eus al levriou-se, kaset omp en eur vro-ar-merc'hed marzus dindan vor, gant kaez preñ-vedigou gourel o kreski evit plijadur hag implij krouaduriou gwregel lor'hus peurvuhezek. « Douar an Oberiantiz » eo bed peurvrat an ijinou : binviou metalek estlammus o ren eur vuhez c'hlaz hag unvan ; d'ezo, n'eo danvez buhezek tezus hor c'horfou netra nemet lastez da veza distruijet, kontamm ha breinadur an douar. E « Marvaill en Ene Mildremmek » e huñvreer e c'hellfe ene mab-den tremen a gorf da gorf, divarvel, peurbadus. Eun ene uheldreist, unan hepken, a c'hellfe neuze salvi ar bed. Hag ene Titus Telma a ziskoulm kudenn spontus ar brezel, a salv an denelez, hag a ya da get en abeg d'ar merc'hed. Ar brezel hag ar merc'hed, nerz an den ha gwanced an den, ober, youl, atiz, karantez, silvidigez, distruij, an holl gudennou-se a gaver kenweet en eul latarenn gwall luziet en e romant « Ar Ch'roll war an Orjalenn », a-unan gant hurlink eur faltazi antellet, kemmou huñvreheñvel, arrestou o tarza hag ouz hor strafuilha trumm.

E huñvre entanet, huñvre am Den peurglok, peurvrat, peurzhual, an « Homunculus », « krouet gant ar spred, ha nann gant an darvoudou », a laka ennañ eul levenez peuz bugel pa soñj e gounedigeziou ar ouziegez, ar micherou hag en holl c'halloudegeziou Mab-Den en Amzer Nevez. Gant an huñvre-se e voe bleniet iveau d'an Esperanto, hag e teuas gantañ meur a wech komzou birvidik a-zivout ar Benvegan-Dreistden-se, ar yez « a gomz ar goanag. »

Diwar esperanto
Karlo BODO (1)

(1) Kentskrid da « Norda Vento ». Sellout a-us.

... ne k'ouezad ne mirezel levez d'ar brezhoneg
... eus ar gwerzaouriez war ar c'holennerez.
... gant gal zulardig hiz-iardig o frouez tegoneg
... a gwerzaouriez war ar c'holennerez.
... mirezel i-zevez na lizennet eo, etabedet eo
... en ar c'holennerez war ar c'holennerez.
... mirezel i-zevez na lizennet eo, etabedet eo
... ar c'holennerez war ar c'holennerez.

Ha reiz eo ar Werzaouriez Vreizek ?

Evel ar werzaouriez c'hallek ez eo diazezet hor gwerzaouriez war ar c'holennerez. Evel e galleg c'hoaz, lost ar ger eo a ra ar glotenn. Ar c'hrennvrezoneg a rae, hag ar c'hembraeg a ra atao, gant ar c'holennerez-kreiz hag ar c'hensonerez. Daoust ha mat e vefe adveva ar c'hiiz-se ? Ne glaskin ket hizio dirouestla ar gudenn : trawald'h e vez pleustri *gant ar c'holennerez-lost*.

Peur e klot daou c'her kenetrezo ? — Pa gengan o silabenn diweza. Ar glotenn a c'hall beza paour pe binvidik. E. Berthou hen diskler evel-hen (1) :

« Ar c'holennerez a vez paour pa vez e-barz ar c'holennou eur vogalenn hepken o kengana eus eur werzenn d'eben,...

pinvidik pa vez harpet ar vogalenn gant eur genzonenn;

pinvidik-kaer pa vez daou son o kengana (melen, telenn) ;

(1) Kevrin Barzed Breiz, e ti H. Champion, 1912 (p. 13).

pinvidik-mor pa vez daou son, harpet gant eun hevelep kensonenn o kengana:

*Tra 'vo mouez ha buhez ganin
Da gaerder atao a ganin*

(T. ar Garrek) »

Ha larkoc'h, E. Berthou a zispleg d'imp penaos « *ar barz pa rank klask klotennou dibabet mat, da lavarout eo klotennou pinvidik-kaer pe binvidik-mor, a wel neuze e venoziou o ledanaat ha menoziou nevez, zoken, o tiwana en e spered. Er barzonegou galleg ar brudeta hag ar gwella, e weler dalc'hmat ar c'hanna menoziou o tont gant ar pinvidika rimerien.* » Setu aze diskleriaduriou fraez. Ne gollin ket va amzer ouz o niza. A-hend-all, n'eo ket hennez eo va menoz. Setu hem amañ. Ar silabenn diweza eo a ra ar glotenn. Daoust hag al lezenn-se n'eo ket diazezet war an traez ?

Evel ma ranker hen anzav, ar glotenn a dile pli-jout d'ar skouarn, n'eo ket d'al lagad eo. Anzav a ranker iveau e talc'h an taol-mouez eul lec'h hep e bar e brezoneg (lakaet a gostez ar gwenedeg). Bez' ez eo ene ar ger ; hen dilec'hia a vefe disneuzia krenn ar ger. — Hogen, lezenn ar c'holennerez ne sell ket ouz an taol-mouez ; ober a ra evel pa ne vefe ket anezañ. Gant ma vezou daou lostad lizennou heñvel, mat pell 'zo.

*Al louarn koz, bremañ 'zo pell,
A gollas e lost er brezel.*

(P. Proux)

*Da gaerder atao a ganin
Tra 'vo mouez ha buhez ganin.*

Mat pe fall ar c'hiz-se? — *A priori*, hep-mui-ken, e c'heller beza souezet na ve taolet evez ebet war eul lezenn ken pouezus ha lezenn an taoliou-mouez en eum arz diazezet war an hesonerez. Met marteze ne vez ket labour aner gwelout iveau penaos ec'h en em gemer ar broiou all. Peur eta e kav d'ezo e klot daou c'her kenetrezo? — *Holl gwitibunan*, Saozon, Alamaned, Italiz, Spagniz, Flandreziz, holl e respondentont : *Bez' ez eus klotenn pa gengan daou c'her adalek an taol-mouez diweza*. E-se, hervezo, daou c'her toniet war ar silabenn diweza a c'hell klota : *sent, ment; bro, tro*: ar glotenn a gouez war an taol-mouez. Met ma n'eo ket toniet ar silabenn-lost, beza an diou silabenn hir keit hag ac'halen da Naoned, ne vez ket a glotenn. Evel-se *biken ha zokén, bale ha le ne glo-tont ket muioc'h ma ne ra e galleg monarque ha république* (2) : an taol-mouez a rank skei war ar glo-tenn.

Hag ar galleg? emezoc'h-hu : ar galleg ne sell ket ouz an taoliou-mouez. En eur ober dioutañ ne vez ket fall an darempred. Sellomp piz. An Ao. Ernault a lavar penaos « *en français il y a accent tonique sur la syllabe de la césure et sur la finale de la rime. Le breton n'a pas de règle correspondante* » (3). La-kaomp, ma karit gwelloc'h, ez eo a-wechou damzi-verzus an taol-mouez, ha, ma 'z eus anezañ, emañ war ar silabenn-lost. Abalamour da se dres n'o deus

(2) Daou c'her gallek. Ar c'henta a dalv kement ha « roue » ; kement ha « stad-pobl » egile (N. A. R.).

(3) E. Ernault, « *L'Ancien Vers breton* » (p. 8, n. 6). Da lavarout eo : « E galleg e vez toniet silabenn an trouéh ha silabenn-lost ar glotenn. Seurt reolenn ebet e brezoneg. »

ar varzed e'hall difore'h ebet da ober etre daou rumm geriou disheñvel-krenn d'ar c'bleved. Estr hon tomkadur-ni. Penaos neuze mont da heul ar C'hallaoued? — Fae a reer koulskoude war an taol-mouez. Petna c'hoarvez? — Ar werzenn a vez kamm-digamm, eun hegas d'ar c'bleved. Lennit kreñv gwerzennou evel-hen, o tonia reiz anezo :

*Heol a sav re vintin,
Maouez a gar ar gwin
'Zo sur da gaout gwall fin.*

*Petra zo nevez e kér Iz,
Mg 'z eo ken foll ar yaouankiz ?*

Klotenn vat ebet, nemet d'al lagad. Ar bobl ne fazi ket war se, N'hoc'h eus ket klevet Morse eur c'houer o tibuna hevelep gwerzennou? — dek gwech evit-dek e lavar « mintin, gwall fin », o tonia ar silabenn-lost. Klevout a ran c'hoaz eur goueriadez o tistilh d'in al lavar-mañ :

« *Petra 'dalv kaout eur vuoc'h pat, — ma koll holl he gorodd?* »

Sklær eo perak : anez, ne vefe ket klevet ar glotenn. Hogen klevet e rank beza. Hen anzav a reer, met hen ankounac'haat a reer iveau kenta tro a vez kavet. A-hend-all, ezomm ebet a ziskleriadurion hir : n'eus nemet kaout diouskouarn ha selaou. Kamm ar werzenn eta, Ar bobl her goar ; n'eus nemet ar varzed n'her gouzont ket abalamour ma klotont e sell d'al lagad tra ken, dirak o zamm paper gwenn. Ken kamm eo zoken ma 'z eus, *ceteris paribus*, eur silabenn muioc'h en eur werzenn toniet war ar silabenn-lost eget en unan toniet war ar belost. Da lavarout eo, e lost ar werzenn, eur ger eunsilabennek

toniet a dalv eur ger a ziou silabenn toniet war ar belost.

Er werzenn-mañ :

*Al louarn koz, bremañ 'zo pell,
ez eus eur silabenn muiod'h eget en houmañ all :
A gollas e lost er brezel.*

Ken prim e vez distaget ar ger brezel hag ar ger pell. — Al lezenn-se a vez heuliet piz er broiou all. Hervezo eta, ar gwerzennou-mañ a zo a *elz* silabenn:

*Sent koz hor bro, sent koz Bretz-Izel,
Golôet gant ho tilhad aour,
O flegou flouret gant ar gizell,
M'ho kar a greiz va c'halon baour.*

Berr ha berr: an taol-mouez a rank skei war ar glotenn ; silabennou toniet ha re zidon n'int ket evit klota : ar c'heleved hen difenn groñs ; ar bobl her sant hag a dreuztonio ar ger evit gallout klevout ar glotenn ; ar varzed a yez estren a youch d'eomp gwitibunan. Silvidigez ebet d'ar werzaouriez nemet dre an taol-mouez o poueza war ar glotenn.

(18-10-27).

J. KERRIEN.

A-zivout Gwerzaouriez Iwerzon

Daou zoare-gwerzonia disheñvel a gaver en iwerzoneg. Diwar albegou politikel ha kevredigezel e tarzaz ar c'hemm etrezo.

Kent ar bloaz 1600, an noblañs iwerzonat-rik a oa c'hoaz anez, ha paeroniet e veze ganti al lennegez hag ar varzoniez a c'hiz koz, miret a rumm da rumm en henvarzonegou diouz amzeriou kenta lennegez Iwerzon. An tiegeziou barzed, gwarezet gant ar penn-diegeziou, skoazellek brokus gant an uhelidi binvidik, — ma oa ar varzed, ar ouizieka anezo, — a veze roet d'ezo gwirion-dreist talvoudus meurbet, gant ma vije kavet en o souez eur gwir *file* (pe barz gouziek) e pep rummad. E keleñdiou barzel e veze kelennet ar *fili*. War-lerc'h eur maread-studi kalet kenañ diwar ar rollou-nested hag an henistor, dont a raent diouz ar skolioù-se gant eun testeni-ampartiz war bep stumm barzoniez ha danevellouriez anavezet en amzer gwechall. Ar *fili* gwiriet-se a gemeras eur perz a bouez en istor Iwerzon adalek ar seizvet betek an daouzekvet kantved pe war-dro. A-benn neuze e oa

bet al lod brasa eus o hengelennadurez lakaet dre skrid ha miret war barch. Barzed hag uhelidi ouiziek a zaldoas d'an henvoaziou e komz-plaen hag e barzoniez, betek diwez ar pemzekvet kantved end-eeun. E gwir, yez oberiet al lennegez en amzer-se a oa anezi eur furm lennek eus ar yez voutin a dlee beza komzet war-dro 1200, hag e vane ar yez-se ar benveg-darmpred lennegel en Alba hag Iwerzon a-bez.

Dindan wask aloubadegou bras kenta ar Saozon, ez eas da get reizadur kevredigezel Iwerzon, gant e uhelidi, e varzed hag e veleien. Gantañ ez eas da get iveauz ar yez hag an holl stummou lennegel.

D'an ampoent, avat, eun dra souezus kenañ a hañval beza c'hoarvezet. Eur stumm-barzoniez nevez-flamm, — da vihana, eur stumm-barzoniez na gavomp roudou ebet anezañ kent, — savet e yez ar bobl a ziwanas trumm en Iwerzon, hag en Alba kemendall. Brudet-bras e voe e-touez ar gouerien, o deus miret kalz anezañ dre eñvor betek hon amzer. Ar stumm-barzoniez-se a vez graet anezañ *amhran* (distagit *ord: n*) (1). Emañ beo c'hoaz, hag implijet en diou vro. E gwirionez, ne rer gant hini all ebet e gouzeleg.

Greomp eur sell ouz perziou ar stumm-barzoniez-se :

1. Da genta, klotenn-lost ebet. Disheñvel eo er feur-mañ diouz an darn vuia eus stummou-barzoniez Europa en amzer bremañ.

(1) An tired kognek a verk ar pouez-mouez. An daoubik a verk ez eo hir ar vogalenn. (R. H.)

2. D'an eil, kensonerez ebet war ar silabenn doniet, — diaoust m'eo kement-se diazez an henwerzaoueriez c'hermanek, ha ma vez anavezet e brezoneg iveauz (2).

3. D'an trede, ne ra forz eus niver ar silabennou didon. Ne ra ket nemeur a forz kennebeut eus o lec'hiaidur e-keñver ar silabennou toniet. Er feur-mañ ez eo heñvel ouz ar werzaoueriez c'hermanek.

4. D'ar pevare, emañ krenn diazezet war eun niver merket a silabennou toniet e pep gwerzenn.

5. D'ar pempvet, *vogalenn* pep silabenn domiet a gengan gant *vogalenn* ar silabenn a hevelep renk er werzenn war-lere'h.

Setu amañ eur skouer :

Om sceól ar árdmhagh Fàil ní chodlaim oïdhche,

1 2 3 4 5^a

"S do bhreóidh go brath mé ddla a pobuil dflis,

1 2 3 4 5 5^a

Gidh ró-fhada atáid 'na bhfál re broscar b'odhbbhadh,

1 2 3 4 5 5^a

Fà dheoídh gur fhás a lán den chogal triotha.

1 2 3 4 5 5^a

(2) Setu amañ eur skouer a gensonerez war ar gensonenn k :

Ha koroll ha kan
Kan ha kann !

An henwerzaoueriez vrezonek a zo bet studiet fall. Perz ar c'hensonerez, ar pouez-mouez hag ar skiltr-mouez a ve mat marteze klask lakaat a-wel en hor barzonegou koz. (R. H.)

Evel ma weler, savet eo ar varzoneg-mañ war ar strollad-klotennou :

o : a : a : o i : (a)

Pemp perz penna an *amhràn* a zo diskouezet splann dre ar skouer-mañ, rak peurglok eo ar gwerzennou anezi, koulz lavaret. Bremañ, avat, e rankomp sellout tostoc'h ouz ar stumm-barzoniez-se. Adreolen-nou a gavimp, n'int ket gwir e sell d'an *amhràn* ke-meret dre vras.

I. — a) Er skouer meneget a-us, e kaver pemp silabenn doniet e pep gwerzenn, an diweza silabenn doniet o veza ar belost, hag ar silabenn-lost o ken-gana gant ar silabennou-lost all, diresis a-walc'h koulskoude (sellit 5e, gwerzenn 2).

b) Merket e vo iveau e kengan kenetrezo an eil hag an trede silabenn doniet e pep gwerzenn.

c) An hevelep strollad-klotennou a vez miret hed-ha-hed ar varzoneg, — ne vern pegen hir, — en dia-re m'eo damheñvel ouz eur salmadenn pa vez hir ar vogalennou. Pa vez berr ar vogalennou ez eo skiltroc'h, hogen skuius pa vez re hir ar varzoneg.

II. — En abeg da se e teuas ar c'hiz staga ouz lost eur seurt barzoneg eur c'houblad gant klotennou dis-heñvel, a lakaar ar c'holennou all da dalvezout en eun doare plijus meurbet.

III. — Ne oa ket diaes mont larkoc'h neuze : lakaat strolladou-klotennou disheñvel e pep koublad.

Eur skouer a se eo « *Bàn Cnuic Eireann O* », ouz hec'h ober koubladou eiz gwerzenn savet evel-hen :

1.	a :	i :	i :	e :
2.	a :	e :	o :	
3.	a :	i :	i :	e :
4.	a :	e :	o :	
5.	a :	i :	i :	e :
6.	a :	i :	i :	e :
7.	a :	i :	i :	e :
8.	a :	e :	o :	

Hogen ouspenn a zo. En trede koublad, e gwerzennou 1, 3, 5, 6 ha 7 e kaver :

a	o :	o :	e
e-lec'h :			
a :	i :	i :	e :

Ar c'houbladou da heul a zo heñvel ouz an daou genta, ha goude-se e kemerer eur strollad nevez c'hoaz :

i	ou	ou :	e :
---	----	------	-----

IV. — Daou dra a c'hellomp da verka iveau diwar ar skouer-se :

a) Bez' e c'heller kemper nebeutoc'h eget pemp silabenn doniet.

b) Gwerzennou 'zo a c'hall beza berroc'h eget ar re all (2, 4, ha 8 n'eus enno nemet teir silabenn doniet, e-keñver peder er gwerzennou all).

P'en deus tizet ar poent-mañ e c'heller lavarout en deus an *amhràn* en em zishualet a bep reolenn striz, ha na ra nemet heulia diresis ar pemp reolenn ben-na rakveneget.

V. — Ret eo gouzout koulskoudé ez eo koublad « *Ban Cnuic* » eur c'houblad boutin kenañ. Da lavarout eo, eur c'houblad eiz gwerzenn, gwerzennou 1, 3, 5, 6 ha 7 o tougen ar strollad-klofennou penna, ha gwerzennou 2, 4 ha 8 (berroc'h peurliesa) o tougen eur strollad-klofennou all, pe eun doare diskant.

VI. — Ne vez ket heuliet atao re striz an holl re-lennou-se. Gant ma vo lakaet ar glotenn war an *darn via* eus ar silabennou toniet, e c'heller lezel ar re all diglotenn. En eur werzenn a bemp silabenn doniet, ne vez lakaet allies ar c'hlottennou nemet war an teir silabenn doniet diweza ; en eur werzenn a beder, nemet war an diou ziweza : h. a.

Ar c'hlottennou iveau ne vezont ket atao resis, dreist-holl pa reer gant vogalennou berr : da skouer, a hag ou a c'hall kengana ; iveau o hag i.

Bremañ m'hon eus diskleriet dre vras petra oa an *amhrán* (anvet en Alba óran), ha m'hon eus lavaret ez eo diwanet trumm en Alba hag Iwerzon, er vro uezelek a-bez war-dro 1600, e rankomp anzav na ouzer ket mat a belec'h e teu. Gouez d'an Ao. Kelenner O'Rahilly e veze kalz kosoc'h, diouz an daouzek-vet kantved, ha ne oa skignet da genta nemet e-mesk ar gouerien. Eun dra a zo diarvar : ne veze ket klevet e banveziou an uhelidi, ha ne voe biskoaz lakaet war baper betek ma 'z ejont da get, int hag ar *filii*. Hervez eun hengoun miret en Alba, e voe ijinet an *amhrán* gant barbez Skye, Mairi Bhuidhe Nighean Alastair Ruaidh. War se, Mr. Watson a lavar en deus kavet eur skouer anezañ e 1590, pemp bloaz a-raok ma stagas Mairi da skriva.

Diwar an amzer-se, ne voe graet gant doare-barzoniez all ebet e gouzeleg nemet an *amhrán*. Pep rummad-tud abaoe Seathrùn Céitinn veur (3) en doe e varzed, hag e chomas didorr boaz an *amhrán* dre amzeriou teñvala hon istor betek hizio. Blenierien emzao ar yez er pemp bloaz war-nugent diweza o deus klasket adsevel ha nevez ar boaz-se, en eur striva e-keit-se a-enep skoilhou peuz didrec'hus da savetei ar yez en nebeut kreñvlec'hiou a chom c'hoaz ganti. Ma n'o deus ket labouret en aner, evel ma c'hoanagomp holl, e c'hellimp c'hôaz kaout eul lennegez iwerzonek bremañ dellezek eus envor veur an amzer dre-menet.

Hizio iveau ez eus bet klasket adveva an henverzaouriez klasel eus an amzer a-raok an *amhrán*, da lavarout eo, stummou disheñvel an *dán*, ha kalz a zo bet graet en hent-se gant kempredidi d'imp evel Béasli hag O h-Aimhirgin, a garfe adsevel an *deibhí* (distagit *deut*), ken boutin en oberou koz e-giz *Tri Glac'har an Danevella*, gant o c'hlottenn espar heuliet gant hekleo ar glotenn. Akademiel krenn e chom ar strivadennou-se a-benn bremañ, e-keñver an *amhrán*, a c'hall beza savet gant ar goueren dizesk, a vir anezañ beo d'hoaz ha yaouank zoken, daoust-d'o oberennou da veya gwall rust e-skoaz re ar varzed gwechall.

O. D. MAC CARTHA UILEAS.

(3) Seathrùn Céitinn a veve er seitkvet kantved. Heñ eo en deus savet ar yez lennegel bremañ. (R. H.).

Stumm ar Varzoniez

Kenta barzoneg a savis e brezoneg a savis hervez ar c'hiz voutin e Breiz, da lavarout eo, ar c'hiz c'hallek. E 1921 e oa. Edon en Alamanagn neuze. Ar bloaveziou a-raok am boa tremenet e Bro-Saoz. Ar pep gwella eus va deskadurez am eus dastumet e Bro-Saoz hag en Alamanagn. D'an amzer end-eeun ma heulien e brezoneg ar reolennou galleg, e lennen hag e studien ar varzed saoz hag alaman. Ken na zeuas c'hoant d'in kemer skouer diwärno. O stumm-barzoniez bremañ, a soñjis, diazezet war ar pouez-mouez, a dle beza mat evit eur yez evel ar brezoneg, a zo ken kreñv ar pouez-mouez enni, gwelloc'h da vihana eget stumm-barzoniez ar galleg, anezañ eur yez peuz di-don.

Evel-se eo e teuis da sevel barzonegou hervez ar c'hiz saoznek. Ken trec'h e oa d'eben ha ma c'hellen c'hoantaat, d'am meno. Ne felle ket d'in sellout zoken ouz va barzoneg kenta, hag he c'hollis a-ratoz. Eur blijadur dreist e oa d'in klevout heuliad ar silabennou gwan ha kreñv. Bleniet em boa, a gave d'in, ar varzoniez vreizat war hent ar silvidigez.

E-touez ar barzonegou a embannis neuze e voe unan, a gouistas d'in kalz labour, hag a garis dreist

an holl, *Barzoneg evit Kreiz ar Bloaz*. Ar stourm souezus etre ar spered hag ar galon a felle d'in tresa enni, hag er pevar c'houblad kenta e lakais ar spered da gomz, hag ar galon en tri diweza, ha da zisplega traou a oa gwir neuze, hag a zalc'h da veza gwir, hag a vo gwir da viken. N'eus netra da gemm eta e danvez ar varzoneg-se. Ar stumm, avat, tra m'edon ouz hec'h adlenn en deiz all, ne oa mui plijus tamm ebet. Heñvel e oa d'in klevout eur c'hrav-kerdin koz distignet gant an amzer.

Klotennou-diabarz, hervez ar c'hiz vrezonek koz, am eus klasket ober ganto iveau. Klotennou hervez ar c'hiz iwerzonék a rin ganto eun deiz bennak. Marteze, klotennou hervez ar c'hiz japanek, — ma 'z eus anezo, — zoken. Marteze, ne heuilhin mui reolenn striz ebet biken.

Ha reiz eo ober an dra-mañ ? Ha direiz eo ober an dra-hont ? Er gouennou-se ez eus eun dra bennak, bugel, a ra d'in heja va skoaz. Penna mammenn hor faziou a-zivout ar stumm barzoniel eo ar gredenn voutin-mañ : stumm ar varzoniez a zo graet evit ar skouarn. Plijout a ra d'ho skouarn ? — Mat eo. Ne blii ket d'ho skouarn ? — Fall eo.

Ar varzoniez, koulskoude, a ziwan er spered. N'eus kemm ebet, er feur-se, etrezi hag al lavar-plaen. Hag a-zivout stumm al lavar-plaen iveau e cheller menegi plijadur ar skouarn. Ar c'hemm etre lavar-plaen ha barzoniez, krenn en diabarz emañ, ha n'eo ket en diavaez.

E penn ar c'homzour-plaen e sav eur menoz diouz egile, e-giz eur skouer diouz kef eur wezenn : n'eus na harz na kleuz etrezo, hag e c'hellit heulia aes meurbet. E penn ar barz e tarz eun eil menoz e-kichen egile, e-giz eur skeudenn en eur melezour : harzou ha kleuziou diniver etrezo, hag e rankit lammat da gompren.

Setu amañ eur skouer :

An hevelep tra, disploget

1) hervez doare al lavar-plaen.

2) hervez doare ar varzoniez.

1) Komz-plaen :

Setu amañ eur skeudenn, skeudenn livet eur plac'h yaouank. He daoulagad a zo du-pod, ken splann ar skeleur anezo ma c'heller lavarout difazi ez eo glan hec'h ene. N'eus netra livet en a-dreñv. Emañ ar plac'h yaouank-se azezet dirak eur voger wenn, marteze, pe dirak eun oabl gwenn-kann. Pe al livour a glaske, moarvat, diskouez dre se ne oa netra er bed holl pri-zusoc'h d'ezañ eget e skouer, pa n'en deus livet na liorz, na lenn na meneziou a-dreñv, evel m'emañ ar c'hiz. An dra a denn hon evez goude-se eo gwelout pegen hir eo dioujod ar plac'h yaouank. Hep mar ebet, klañv eo, pe klañv eo bet n'eus ket pell. Sellit iveauz ouz he diouabnant, pegen hir ez int, o tiskouez e tie beza skuiz. Ha ma rankomp kaout eun dra bennak ouspenn da lakaat anat d'imp ez eo klañv, m'hon eus nemet sellout ouz he bized, hag i melen hag hir, moan ha disliv ar begou anezo.

2) Barzoniez :

*Glanoc'h, gouloù da zaoulagad,
digenevez e tro ar bed en-dro d'az penn;
da jod hir,
ha da c'hourren hiroc'h, hiroc'h,
ha da vizied sounn ha treut
melen ha disliv,*

*Gwagennou heson
ar stered,
sonerez tan, sonerez trumm,
safronerez pemp balafenn,
safar pemp mil taboulin.*

Gwelet e vo dioustu ez eus er varzoneg diou zarn, hag er pennad plaen unan hepken. Eil darn ar varzoneg n'eo nemet skeudenn ar genta e bed ar c'hleved, ha n'eus pont ebet etrezo evit ar c'homzour-plaen da dremen. Lakaomp e c'hellfe tremen evelato. Biket ne c'hello ar barz diskleria d'ezañ perak ez eus pemp balafenn ha perak ma vefe c'houec'h ez afe sonerez heson ar stered d'eur cholori bras.

Aes meurbet e vefe d'ar c'homzour-plaen kouls-koude lakaat e daol-micher e gwerzennou giz Vreiz-Izel :

*War an daolenn-mañ, va zud vat,
Skeudenn eur plac'h a zo livet,
Du-pod ez eo he daoulagad,
Ha netra 'met ouz o gwelet,
E c'hellfec'h lavarout anat,
Ez eo hec'h ene glan-meurbet.*

A beban e teu avat ar c'hemm-diavaez etre komz-plaen ha barzoniez. Perak e heuilh stumm ar varzoniez peurliesa reolennou striz, e pep bro hag e pep amzer, ha perak ez eo stumm ar yez-plaen digabestr?

Eur gudenn a gempouez, d'am meno, netra ken : pep labour lennegel o klask e gempouez e-lec'h ma c'hall. En diabarz e kav ar yez-plaen he c'hempouez, er chadennad venoziou-se, hep harz na kleuz etrezo. Ezomm ebet eus eur stumm kalet, p'emañ an Urz en danvez end-eeun. Gwevn hag hebleg, er c'hontrol, e rank beza stumm ar gomz-plaen, da glota ouz ar Menoz-blenier.

Ar varzoniez, avat, n'he deus Urz ebet en diabarz. Hag e rank klask an Urz-se en diavaez, da lavarout eo, er stumm. Ac'hano ar werzaouriez, pe ar rouedad-reolennou steuet da zougen he skoultrou skañv, aere'l ha dinerz.

Ne c'hellfe ar varzoniez tremen hep reolennou striz ar stumm, nemet ma kavfe eun Urz en he diabarz. Ha marteze n'eo ket ret d'an Urz-se beza Urz ar gomz-plaen. Sed a zo c'hoarvezet en amzer bremañ. N'eo ket hepken, — evel ma kred ha ma lavar dre holl ar Filistined, — « da ober disheñvel » m'o deus torret ar varzed bremañ eun tammig e pep bro reolennou eur werzaouriez lieskantvedek da sevel « gwerzennou dinask ». Anavezet o doa, e-kichen Urz ar Poell, — (hini ar yez-plaen) — talvoudegez Urz ar Faltazi, pe gentoc'h Urz an Dreistpoell. Kemmet

penn-da-benn diwar neuze frammadur ar varzoniez : an diabarz o tougen pouez an Ti a-bez hep skoazell an diavaez. Ezomm ken a reolennou, deut da veza, e-lec'h eur skor, eur skoilh.

Komz hiroc'h a garfen diwar-benn ar c'hemm etre lavar-plaen ha barzoniez. Diskouez a rafen n'eo ket eur c'hemm e gwirionez. Kentoc'h : n'eo al lavar-plaen nemet eun hinienn e-touez neuziou diniver ar varzoniez. Evel end-eeun m'eo ar c'heñch eun hinienn e-touez neuziou krouumm diniver. Hogen, aon am eus, ne vefe netra d'eoc'h nemet c'hoari goulo ar spered.

Furoc'h d'in echui evel-hen : n'eus e nep lec'h na lavar-plaen na barzoniez digemmesk. E pep oberenn ez int kejet ken na c'heller ket o ranna. En doare m'hon eus tizet amañ ar wirionez, nemet dre zilezel ar gwirvoud eur wech c'hoaz.

R. HEMON.

Buhez ar yez

I. — AR SKOL VREZONEK.

Al levraoueg nevez-mañ a zo graet evit an dud, deut da veza stank e Breiz, a fell d'ezo deski pe addeski pe deski gwelloc'h ar brezoneg.

A-rummadou kaierou a bep a dregont pajenn pe war-dro e vo moulet, pemp kaienoc'h ober eur rummad. Embannet e vint, n'eo ket a vareadou resis, hogen a vare da vare, hervez ma c'hellimp. Diouyezek e vint : ar skrid brezonek a vo ouz e heul eun dro-digez c'hallek moulet bihanoc'h e traon ar bajenn. Talvourdusoc'h e vint a se d'an deskerien, o devo enno peadra da geñveria an diou yez, hag a gavo enno ouspenn geriou brezonek nevez na gavfent ket marteze e lec'h all.

Setu amañ roll ar rummad kenta :

1. YEZADUR BERR AR BREZONEG.
2. DISTAGADUR AR BREZONEG.
3. REIZSKRIVADUR AR BREZONEG.
4. KENTSKRID DA STUDI AR BREZONEG KOMZET.
5. LEVR-DOURN AR BREZONEG KOMZET.

Gwerzet e vo ar c'haierou-se a rummadou, — daouzek lur pep rummad, — da veza paeet en a-raok. An embannerien a c'hello moula daou pe drt c'haier en unan (hervez niver ar pajennou), hag iveau kemm ouz ret urz pe zanvez eur rummad.

Gwerzet e c'hellint beza a-hiniennou iveau, — tri lur pep kaier, —da layarout eo, gant eur c'hresk a 50 %.

Ar c'henta kaier a vo moulet, hervez doare, a-benn derou 1928. An holl re o deus c'hoant da welout al levriou-se o tont prim er-maez, d'ezo da gas da « Gwalarn » priz o rakprenadenn dioustu. Ne c'hello eur rakprenadenn talvezout nemet eur wech degouezet an arc'hant ganimp.

II. — REIZSKRIVADUR.

O komz diwar-benn reolenn an araogennou (skri-va evid, gand, rag, h. a. dirak eur vogalenn, le-lec'h evit, gant, rak h. a.), e lavar an Ao. Vallée e « Feiz ha Breiz » miz-du-diweza : « Eur reolenn eo ha n'emañ ket e-touez ar re bouezusa. Hel lezel a heller ma kaver re ziaes. »

Re ziaes eo e gwirionez evit an nebeut a dalvez. Lezet e vo eta gant « Gwalarn » hiviziken.

— nobent a sa-noried'a m'ez a pektowid
nh. Mout-sa no tsaq evez ab —. Ioumatoù quez tel des
noz valz'ha tib aq noz aloued's a. uisenned
knoz muioc'h gant. Gouezh-tu astin arvorad penur
tel kuz lez kozh-tu. Ioumatoù

Buhez ha Lennegez

— mudiñ a vrozh servet. Ioumtoù ezh a vrozh aloued's a.
In huelow ab inoud'a vrozh a et. Hoc'h na. 8200 noz
ab evez ab anek. I. — E BREIZ Ioum o sa-noried
ollar'd a. Z. annezioù anzhantouer o zizig a. urtagad a.
— anoged

D'ar spil 13 a viz du e voe c'hoariet e Brest,
e Sal an Arzou, dindan paeroniez *La Patrie Bretonne*,
Nevez-Amzer hag *Ar Blogorn*, gant c'hoariet
Blougerne. Ar wech kenta eo, a gredomp,
ma voe klevet pezioù-c'hoari brezonek er gêr-se.

E Roazon eo bet savet e milz du, pe adsavet
kentoc'h, *Kevredigez ar Studierien Vrezon*.
Mennad ar gevredigez-se eo skigna ar menoz
broadel e-louez ar studierien, re ar skol-veur
hag ar c'helenndiou. 10 lur eo ar priz emezela.
Ar re n'int ket studierien, hag a fell d'ezzo har-
pa ar gevredigez, a c'hall prena eur gartenn a
ezel a enor, 25 lur. Setu amañ ar chomlec'h:
Gw. Berthou, Rener K. S. V., 2, str. Sant Loeiz,
Roazon. Ouspenn arc'hant, e c'heller iveau kas-
levriou.

Merour eur gelc'hgelaouenn lennegel trimi-
ziek, skrivet e brezoneg penn-da-benn, ha mou-
let e Brest, a skriv d'imp : « Eun dra nebeut

anavezet gant hor c'houmanterien eo an dra-
mañ : pep niverenn eus hor c'helaouenn, a wer-
zomp 5 lur, a goust d'imp 7 lur 50. Ne fell ket
d'imp evelato kreski priz ar c'houmanant :
kalz eus hor c'houmanterien n'hellont ket
paea muic'h eget 20 lur, ha darn zoken n'hel-
lont paea netra. »

— « Enez ar Ouiziegez », gant R. Hemon, a dilee
beza moulet war an niverenn-mañ, a vo emban-
net diwezatoc'h,

— Troidigez *Keben Doñvaet*, ma roomp eur pen-
nad anezi amañ, a dile beza moulet en he fez a-
unan gant *Marc'hadour Venezia* en eul levr.

— William Blake a voe ganet e 1757 hag a var-
vas e 1827.

— Eus Oslo e teu d'imp kelou eus eur stumum
iskis a garantez-vro. Abaoe pell amzer ez eus e
Norvegia eur bagad tud c'hredus, a gav d'ezo
n'eo ket ar yez voutin gwir yez Norvegia, hogen
eur rannyez eus an daneg, hag o deus lakaet en
o fenn harlu ar rannyez estren da lakaat en
he lec'h al *Landsmaal*, ar wir yez vroadel. An
emzao a zo et war-raok nevez 'zo, ha savet eo
bet en Oslo eur c'hoariva, c'hoariva al Lands-
maal, ma ne vez ket klevet unan eus al lastez
geriou dansk. Bremañ m'emañ deiz-ha-kantved
ganedigez Henrik Ibsen o tostaat, pep c'hoariva

norvegiat, hini al Landsmaal evel ar re all, a venn c'hoari oberou ar skrivagner broadel. Siouaz ! ne oa ket Ibsen e-touez an dud c'hredusse : saotra a reas gant danegachou glanded skinus e beiou-c'hoari norvegiat. A zo muioc'h ober a reas al lu eus an dud c'hredus ; pa 'z a Peer Gynt da weladenna folldi an Dr. Begriffenfeldt, e kav e-mesk ar glañvourien unan anvet Hu Hu, « eur rezour-yez diouz aod Mabar, » a zo keuz gantañ d'an deiziou, a-raok donedigez mab-den, pa chelle ar marmouzkoad « gwic'hal ha youc'ha ez dieub. » Hervez reolennou c'hoariva al Landsmaal, n'heller ket c'hoari Ibsen trefoet evel m'emañ, ha mab Ibsen en deus nac'het krenn lezel tud da adaoza oberou e dad hervez c'hoant o c'halon. Setu penaos, broadelezusa c'hoariva ar vro ne vo nemetañ o chom hep c'hoari oberou ar savour peziou-c'hoari broadel. »

(*Manchester Guardian Weekly*, du 18, 1927).

Gwaz a se da c'hoariva al Landsmaal, pe da Ibsen marteze.

A Gorsika e teu d'imp, ouspenn *A Muvra* ha kelaouennou all, eur bern levriou. N'omp ket harrek da varn talvoudegez al levriou-se. An darn vuia anezo a hañval beza graet evit ar bobl. Eun dra bennak damheñvel ouz ar pez a reomp e Breiz en deus tennet hon evez : troidigeziou diwar an taoliou-micher estren, marvailhou Edgar Poe, *Don Quijote*, *An Azen Aour*. Eur c'hoariva a zo bet savet ives. Eun delz e chellimp marteze komz hiroc'h a-zivout dihun ar c'horrikeg hag e lennegez.

« Pa sellomp ouz stad ar yez bremañ, — nebeutoc'h eget 159.000 a dud o komz gouzeleg en Alba a-bez, hag eun darn vras anezo hep ober implij anezañ, — e c'hellomp lavarout e gwir ez eo gwall arvarus ar stad-se. Difennerien ar gouzeleg en hon touez n'o deus ket meizet e ranked unani « ar Yez hag ar Vro » en hevelep ger-stur. Savet e voe « *An Comunn Gaidhealach* » gant tud a zifenne war eun dro ar Vro hag ar Yez ; diwana a reas diwar an tan-karantez keltiek c'houezet e-pad deizioù emzao an douar, deiziou ar bac'hadegou hag an argadegou. Ar Gevredigez-se, siouaz, a gouezas abred e dalc'h ar Filistined, ha chomet eo chadennet ouz ar vreo en eur prizom teñval abaoe.

Emañ ar gouzeleg o vont da gaout tro d'en em savetei, evit ar wech diweza. Ma c'hall ober e vad anez, n'eo ket beva hepken a raio, hogen bleunia zoken. Anez se, ez aio da get, hag e kasso da get gantañ eur skoazell hep par d'ar vroadelez. Ret eo staga striz kenetrezo emzao ar vroadelez hag emzao ar yez. Keit ha ma chomo hemañ dindan paeroniez tud vras, — pennou an Douarou-Uhel, d'o meno, — perc'henned ha tud a vrezel mignonned da Vro-Saoz, eur galloud warlerc'hus ne vo ken, eur galloud gwan, a drugarez Doue. Eur wech dishualet, o tont da veza broadel e-lec'h chom parrezel ha striz a spered, o tont da veza oberius ha gwerinel, e chellif c'hoaz *An Comunn Ober labour* eus an talvoudeka evit ar Ouezeled en Alba.

(*Scots Independent, Here* 1927).

Levriou Nevez

Levriou Nevez

SANT HERVE, gant an Ao. Herve Calvez, troet e brezoneg gant an Ao. Prigent, Moulerez ar Skridou Mat, 4. str. ar Chastell, Brest. — Priz: 5 lur.

Gwelloc'h e vije bet al levr-mañ ma vije bet
heuliet ennañ an doare-skriva boutin. Skriva e
frefoedach, diaesaat ar brezoneg n'eo ken.

B. H.

Da veza embannet hep dale:

SKEUDENNOU BARZED, pe « Daouzek Abostol »,
gant Erwan Berthou. Kant levrig: ugent real ar pez
hag evit e vignoned hepken. Skriva d'an Ao. Berthou,
Lancanaff, Pleubian (C.-du-N.).

KORN OG

Dastumadenn Skeudennek Arzou Breiz

savet gant ar strollad
arzourien ha micherourien
vreizat

AR SEIZ BREUR

STROLLAD-PAERONIEZ

ALPHONSE DE CHATEAUBRIANT
PAUL LADMIRAUT / MARC-ADOLPHE GUÉGAN / MAURICE DUHAMEL / JAMES BOUILLET / M. & MME MALIVEL / GUY AR FLOCH / MAURICE FACY / ROPARZ HEMON / EUGÈNE RÉGNIER / Dr PERQUIS

RENERIEN :

R. Y. CRESTON / P. LADMIRAULT

Renerès :
6, rue St-Stanislas, Nantes.

Merres :
« Gwalañ », Bolte Postale 75, Brest.

30 lug (Trenton lug)

« KORNOG » a vo em-
bannet war-dro derou 1928.
Trimiziek a vo. Ar c'hou-
manant a daly evit peder
niverenn. Diouysezek a vo
en destumdeden, an holl

bennadou gwitibunan mou-
jet war eun dro e brezoneg
hag e galleg.

Koment a sell ouz ar meurz a die besa kaset da :

25-mm. *Ctenolamia*

R. P. 75 Breast

'C. C. 96-38 *Raozon*)

gwalarn

he deus embannet abaoe he ganedigez
en nevez-amzer 1925 :

I. — OBEROU NEVEZ

F. VALLEE. — Eñvorenno-Beaj e Kembre.

ROPARZ HEMON. — Barzonegou : Kanennou-Kany, Barzoneg evit Kreiz ar Bloaz, Listri Noz, Mintin, Kimiad, Kanaduenn, Anhun, Ar Beaj jour Skuiz, Buhez, Skeudenn.

Marvailhou : Irène, Traonienn Skeud ar Maro, An Aotrou Bimbochet e Breiz, Gwarizi, Kenitava.

Pezion-C'hoari : Lina, Eun Den a Netra.

Studiennou : Ar vuhez hag al Lenneg, Peziou-C'hoari, Studi hol Lennegez, Tadou ar Yez, Arz ar C'hoaniva, « Gwalarn » e Breiz, Danvez evit Kentskrid eur Geriadur, Finvskeudenn ha C'hoariva, An Amzer hag al Lennegez, Stumm ar Varzoniez.

ABEOZEN. — Kontadenn : Kondle ar Flamm.

Y. DREZEN. — Kontadenn : Mintin Glas.

Y. E. JARL. — Barzonegou : Eur Wreg er Skeud e Traoñi an Ti Tarz an Noz, Frankiz,

Y. AR FUSTEG hag E. BERTHOU. — Kontadenn : Mona Garmez.

OAP SULIAU. — Kontadenn : Al Letanantig O'Rally. O. D. MAC CARTHA UILEAS. — Studiadenn : A-zivout Gwerzauriez Iwerzon.

L. O. BROIN. — Studiadenn : Lennegez Iwerzon Hizio.

J. KERRIEN. — Barzoneg : Penn er Chreisteiz. Studiadenn : Ha reiz eo ar Werzaouriez Vrezonek ?

GW. TREMOR. — Studiadennou : Hello hag an Henamzer, Arabat Koll an Nord !

R. DANIEL. — Studiadenn : Diwar-benn Lennegez Bro-Flandrez.

II. — TROIDIGEZIOU

Iwerzon. — Djarmuid ha Grainne.

Tonkadur Bugale Tuireann.

Diweza Kanenn Oisin.

Tonkadur Bugale Lir.

Tonkadur Bugale Usnac'h.

J. M. SYNGE. — War Varðh d'ar Mor.

T. C. MURRAY. — Nevez-Amzer.

Kembre. — Pevar Skourt ar Mabinogi.

TWM O'R NANT. — Eñvorenno.

A. O. ROBERTS. — Ar Choumoul a Dech'h.

KATE ROBERTS. — An Intanvez.

Bro-Saoz. — CHAUCER. — Marvailh ar Franklin.

SHAKESPEARE. — Marc'hadour Venezia, Keben Dofivael (pennad).

W. BLAKE. — Barzonegou.

SHELLEY. — Prometheus Dierect (pennad).

Hungaria. — F. KARINTHY. — Avel-Sterenn.

Gres. — AESCHULOS. — Prometheus Ereet, Ar Bersed (pennadou).

Stadou-Unanet. — N. HAWTHORNE. — Ar Skarbouklenn Vras.

Index. — KABIR. — Barzonegou.

(Penna trourien : ABEOZEN, Y. DREZEN,

J. L. EMILY, R. HEMON).

R O P A R Z H E M O N

Geriadurig-Dourn Brezonek-Gallek

PETIT DICTIONNAIRE PRATIQUE
BRETON-FRANÇAIS

Betek ar 1^a a c'henver 1928 :

Priz : 15 lur (evit ar rakprenerien)

Goude ar 1^a a c'henver 1928

Priz : 22 lur (dre ar post)

ar skol vrezonek

Rummad I

Kaier 1

YEZADUR • BERR
AR • BREZONEG

2. DISTAGADUR AR BREZONEG
3. REIZSKRIVADUR AR BREZONEG
4. KENTSKRID DA STUDI AR BREZONEG KOMZET
5. LEVR-DOURN AR BREZONEG KOMZET

Priz ar c'henta rummad :

(e brezoneg hag e galleg)

12 lur

PRINSEZIG AN DOUR

BRAVA DEROU-MAT AR VUGALE !

Priz : 5 tur

GOULENNIT

DIOUSTU

N° 1. — AR ROC'H TOUT
Ho :

DEIZIADURIOU BREZONEK

EVIT 1928

« DEIZIADUR BROADEL BREIZ », moulet gant « Gwalarn »,
da vez a staget ouz ar voger, a vo d'ezaf eur golo hag 8 follenn
a vent gant ar gelaoenn (14 × 20). Kavet e vo warnaf goue-
liou sent ar vro ha deiziadou darvoudou penna hon istor. Daou
batrom a zo bet graet, dishefivel dre ar golo :

Patrom A : skeudenn R. Y. Kreston: « Men Gouen ».
Patrom B : banniel Breiz (roudennet hag erminiget).

Prix :
Eun deiziadur dre ar post : 4 realis.
10 deiziadur dre ar post : 3 skoed.
Merkit sklaer pe batrom a fell d'eo'ch.
Ar c'hemennou a die beza paet en a-raok da:
Merour « Gwalarn »
B. P. 75, Brest
(CC. 96-38 Roazon)
(Da vez a kaset d'eo'ch a-raok diwez ar bloaz).

E pep ti a Vreiz e ranker kavout an DEIZIADUR brezonek.
Prenit hen evidoc'h. Kasit hen d'ho mignonned.
Notenn. Eus patrom A ne chom mui nemet eun nébeut. Pa-
trom B a vo kaset en e lec'h d'ar c'houlennerien diwez.

БРЕНД

Lennit!

Breiz Atao

Kelaouenn Strollad Emrenerien Vreiz
embannet diou wech ar miz
e brezoneg hag e galleg
Koumanant-bloaz : 15 lur.
renerez ha mererez : B. P. 8 Gwengamp,
(C. C. 25-29 Rennes).

La Patrie Bretonne

embannet diou wech ar miz
e galleg
koumanant-bloaz : 10 lur
renerez ha mererez : 43, rue Jean-Macé, Brest.

Dihunamb

10, rue du Gaz, an Oriant
miziek : 10 lur ar bloaz.

Feiz ha Breiz

4, rue du Château, Brest
miziek : 121. ar bloaz; C.C. 44-40 Roazon.

Foi et Bretagne

8, rue de Corbin, Roazon
miziek : 10 l. ar bloaz
C.C. 83-07 Roazon.

Evit harpa "Gwalarn"!

Evit kenderc'hel gant he labour, "Gwalarn"
a rank kaout harp diganeoù.

Kasit d'imp archant hoc'h adkoumanant dioustu

Kavit d'imp eur c'houmananter nevez.

Prenit hol levriou hag hon deiziaduriou.

Levraoueg Gwalarne

Niv. 1. — AR ROC'H TOULL

romant, gant J. Kerrien.

diviet

Niv. 2. — WAR VARC'H D'AR MOR

pez-c'hoari, gant J. M. Synge, trôet diwar ar saozneg gant Y. Drezen.
dre ar post : 2 l. 25

Niv. 3. - TONKADUR BUGALE TUIREANN

danevell iwerzonat, addispleget gant R. Hemon.
dre ar post : 4 l.

Niv. 4. — AN AOTROU BIMBOCHET E BREIZ

romant, gant R. Hemon.
dre ar post : 6 l.

Niv. 7. — PRINSEZIG AN DOUR

danevell evit ar vugale, gant G. Th. Rotman, trôet gant Y. Drezen ha R. Hemon.
dre ar post : 5 l.

Niv. 8. — GERIADUR GALLEK-HA-BREZONEK A GORFADUREZ

dre ar post : 1 l.

Niv. 10. — NEVEZ-AMZER

pez-c'hoari gant T. C. Murray, trôet diwar ar saozneg gant R. Hemon.
dre ar post : 4 l.

Mourez, 4, Strad ar Chastell — BREST. AR MEROUR: Y. LE DREZEN

Levraoueg Gwalarne

War ar stern :

Niv. 5. — PEVAR SKOURR AR MABINOGI
danevellou, trôet diwar ar c'hembraeg gant Abezen.

Niv. 6. - PROMETHEUS EREET ; AR BERSED
peziou-c'hoari, trôet diwar Aesc'hulos gant Y. Drezen.

Niv. 9. — GERIADUR BREZONEK-HA-GALLEK
gant R. Hemon.

(Bez' e c'heller diwar bremañ rakprena al labour-mañ. Priz: 15 l. evit ar rakprenerien, da veza paeet goude degouezet al levr ganto).

GWALARNE

kelc'hgelaouenn lennegel trimiziek
renet gant R. Hemon

Priz ar c'houmanant bloaz : 20 Iur.

Goulenn " Gwalarne " hag al levriou embannet ganti digant :

Merour " Gwalarne "
Boite Postale 75, Brest
C. C. 96-38, Rennes

Priz an niverenn : 5 lur